ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 16 juni 2012

REPORTAGE
5
'Helder beeld situatie kinderen'

INTERVIEW
10
Kwaliteit meer dan gewaarborgd

ICT
14
Curaçao Information Society

Wie is er slimmer?

Kat-en-muisspel met de virtuele overvaller

Het wapen is de computer of andere geavanceerde apparatuur; een masker is niet nodig; de buit vele malen groter en de straf flink lager. De overvaller van deze tijd is vooral een cybercrimineel die van een afstand inbreekt en bankgegevens ontfutselt om z'n slag te slaan.

Tekst: Sharina Henriquez

Dit soort criminaliteit lijkt voor Aruba en buureilanden nog altijd een ver-van-mijn-bed-show. Het betalingsgedrag is bovendien anders dan in bijvoorbeeld de Verenigde Staten (creditcard) of Europa (pinnen). Contact betalen gebeurt nog veel omdat de bankkosten relatief hoog zijn, maar ook omdat we dat nog liever hebben. Maar ook hier wint swipen en internetbankieren terrein. Banken en bedrijven stimuleren dat ook om zo hun kosten te verminderen.

Voor criminelen, die vaak in groepen wereldwijd opereren, is deze regio dan ook interessant geworden om te doen aan skimming (kopiëren van bankgegevens van betaalpassen) en vervolgens harvesting (leegplunderen van bankrekeningen), phising (misleidende e-mails om bankgegevens van rekeninghouders te bemachtigen) of het vervalsen van creditcards.

De pers bericht ook steeds meer over deze 'overvallen' op de eilanden. Tot ongenoegen van de banken en bedrijven die dit soort zaken liever niet in de publiciteit hebben. Dat werd in maart van dit jaar weer duidelijk tijdens gevallen van skimming en harvesting bij diverse banken op Curaçao. De banken kwamen wel snel met informatie voor klanten over extra veiligheidsmaatregelen zoals pinlimieten en adviezen om bepaalde ATM's te mijden. Maar de pers kon amper een bevestiging krijgen van de gevallen, laat staan de aard en omvang. Zelfs voor de politie was het moeilijk om concrete informatie van de gedupeerde banken te krijgen. In de Amigoe van 24 maart beklaagt politiewoordvoerder Reggie Huggins zich erover 'dat voor de politie onbekende redenen zij heel weinig medewerking krijgen van banken'. Maar het gebeurt niet alleen op Curaçao dat banken deze vuile was niet op straat willen. Ook bij skimming-gevallen op Aruba kwam het nieuws meestal via gedupeerde klanten naar buiten of de politie die een bende had opgepakt. En uit diverse, recente onderzoeken van De Nederlandsche Bank blijken individuele banken en het bedrijfsleven in Nederland ook niet erg happig op publiciteit.

Wat daar echter wel bekend is, zijn algemene cijfers over fraude in het betalingsverkeer. Deze verstrekt de Nederlandse Vereniging van Banken zelf. Zoals eind maart over de totale schade, die vorig jaar opliep tot 92 miljoen euro (zo'n 200 miljoen florin). In 2010 bedroeg die nog 57 miljoen euro. De meeste fraude vorig jaar gebeurde door skimming en de schade daarvan bedroeg 38,9 miljoen euro (ruim 87 miljoen florin), bijna twee keer zoveel als in 2010. In dat jaar daalde echter de schade nog door skimming. Zes jaar terug, dat blijkt overigens uit onderzoek van De Nederlandsche Bank, was het gestolen bedrag nog amper 4 miljoen euro.
Ook internetfraude steeg vorig jaar in Nederland, vooral door phising, tot 35 miljoen euro (bijna 80 miljoen florin). Dat was drie keer zoveel als in 2010.

Cijfers niet bekend

Dit soort cijfers zijn echter niet bekend van Aruba of de buureilanden. Toch gaat het volgens ingewijden om veel geld, zelfs honderdduizenden florin die criminelen hebben gestolen. Zoals dus afgelopen maart bij de fraude bij de Curaçaose bank MCB. Het meeste geld is toen afgehaald in het buitenland. Immers de criminelen hoeven als ze eenmaal de bankgegevens hebben, niet direct en in het land zelf de rekeningen te gaan plunderen. Ze kunnen ook wachten totdat ze voldoende gegevens hebben verzameld en vervolgens veilig afreizen naar het buitenland om daar met vervalste passen en de ontfutselde pincodes hun slag te slaan.

De directe schade voor de klanten is in de meeste gevallen beperkt tot ongemak. Want banken draaien volledig op voor het bedrag dat is gestolen. Daarbij moet de klant wel aantonen dat hij of zij niet onzorgvuldig heeft gehandeld. Het ongemak kan overigens indirect wel tot vervelende situaties voor klanten leiden. Rekeningen worden geblokkeerd en betaalpassen vervangen voor nieuwe. Bovendien hebben bij skimming-gevallen op Aruba meerdere klanten van diverse banken laten weten dat het maanden duurt voordat zij van de bank het gestolen bedrag terug kregen. Dat had te maken met het onderzoek, kregen de gedupeerde klanten te horen. De banken keerden dus pas uit als het onderzoek was afgerond.

Hoe groot de fraude in het betalingsverkeer dus op Aruba of de andere Caribisch-Nederlandse eilanden is, is dus niet bekend. In Nederland stijgt het, maar de Vereniging van Banken vindt toch dat het betalingsverkeer nog veilig is. Want als het fraudebedrag wordt afgezet tegen de omzetten bij internetbankieren (3,2 miljard euro ofwel zo'n 7 miljard florin) en bij het gebruik van bankpassen (138 miljard euro ofwel zo'n 310 miljard florin), gaat het om slechts 0,001 procent bij internetbankieren en 0,03 procent door skimming dat criminelen stelen. De voorzitter van de bankvereniging Boele Staal zegt echter dat banken desondanks niet achterover kunnen leunen. Want de fraude neemt toe en vooral ook de bedragen. En criminelen, aldus Staal, richten nu eenmaal hun aandacht op plaatsen waar geld zit. "De klassieke bankoverval komt dus nauwelijks voor."

Banken investeren nu al miljoenen in beveiliging, maar de criminelen blijven niet achter, zegt Staal ook. Het is ontaard in een kat-en-muisspel zoals ook blijkt uit de recente toename van skimming in Nederland. "Wij denken dat criminelen een laatste, massieve aanval hebben uitgevoerd voordat de EMV-chip in Nederland per 1 januari 2012 inmiddels volledig is ingevoerd", aldus de voorzitter van de bankvereniging. Het is mogelijk ook een reden waarom criminelen hun aandacht hebben verplaatst naar andere delen van de wereld, zoals de eilanden, omdat hier de beveiliging nog minder up to date is.

Mind your Eye

Dat zegt ook Benno van Leeuwen van Forensic Services Caribbean. Hij is een van sprekers op de internationale conferentie Mind your Eye die op 23 juni voor de twee keer op Aruba wordt georganiseerd. Deze staat in het teken van vals geld en fraude met credit cards.
Van Leeuwen spreekt dan over cybercrime en de gevolgen voor financiële instellingen. Een belangrijke factor bij dit soort criminaliteit, zegt hij, is dat met het automatiseren van het betalingsverkeer, de menselijke schakel er steeds meer tussenuit gaat. Dus hoe meer elektronisch, hoe anoniemer. Dit werkt niet alleen bankpasfraude in de hand, maar ook andere criminaliteit zoals witwassen en financiering van terrorisme. Deze laatste twee ontwikkelingen hebben in de afgelopen decennia ook de aandacht in de financiële sector vanwege de strenge regelgeving die landen in internationaal verband wordt opgelegd. Het voldoen (compliance) aan die regels, gemonitord door financiële waakhond FATF is voor een land zeer belangrijk. Een negatieve beoordeling, waaraan Aruba onlangs nog ontsnapte, kan grote gevolgen hebben voor het vertrouwen van buitenlandse financiële instellingen en investeerders in het betreffende land.

In de financiële sector van Aruba (en ook de buureilanden) ontbreekt het nogal aan kennis. Niet alleen vanwege de nieuwe regels, maar ook omdat criminelen voortdurend nieuwe manieren verzinnen om geld te witwassen, te smokkelen dan wel te frauderen. Van Leeuwen bevestigt dat gegevens van de eilanden over dit soort gevallen heel moeilijk te krijgen zijn. Uit de praktijk weet hij wel dat het met fraude bij internetbankieren nog wel meevalt omdat het verwerken van transacties nog niet volledig is geautomatiseerd. In Europa is dat wel zo en daar is het probleem dan ook groter, zegt hij.

In Europa zijn ze echter wel overgestapt op de EVM-chip ter vervanging van de magneetstrip. Van Leeuwen legt uit dat criminele groepen bij dit soort verscherpte maatregelen vervolgens op zoek gaan naar landen waar de beveiliging nog niet zo streng is. Cybercrime gaat dus in een soort golfbeweging over de wereld. Van Leeuwen is het dan ook niet eens met uitlatingen van banken dat ze 'skim vrij' zijn of 'volledig beveiligd'. "Het gaat erom dat er continu besef is van de gevaren, nieuwe trends, typologie. Er zullen ook steeds nieuwe betalingsmethoden komen. Er is dan ook veel kennis nodig die beschikbaar moet zijn zodat banken en andere instellingen fraude in een vroeg stadium kunnen voorkomen." Inmiddels bestaat er een breed scala aan producten waarmee banken en bedrijven fraude kunnen detecteren. Ze kunnen zich bijvoorbeeld abonneren op een inlichtingensysteem en krijgen dan dagelijks een soort van weerbericht van digitale bedreigingen. Degenen die dat maken zijn specialisten in cybercrime en lezen bijvoorbeeld 24 uur per dag mee in online nieuwsgroepen om te kijken waar en welke aanvallen te verwachten zijn, vertelt Van Leeuwen.
Een nieuwe trend, die hier nog niet echt voorkomt, maar wel in Amerika, zegt hij, is dat bij winkels ingebroken wordt om betaalautomaten te stelen dan wel te vervangen. In het laatst geval worden ze vervangen door een automaat waarin bijvoorbeeld extra software zit. Zodra de klant zijn pincode intoetst, kan de crimineel deze op afstand uitlezen. Of toeristische plekken zoals Aruba ook extra aantrekkelijk zijn voor skimming, zegt Van Leeuwen niet te kunnen bevestigen vanwege het gebrek aan gegevens. "Maar het is wel vaak zo dat als toeristen weer terug van vakantie zijn, de fraude zichtbaar wordt. Het is voor banken dan een stuk lastiger om te achterhalen waar de pas is geskimd."

Toerisme

Een andere spreker op de conferentie Mind your Eye is de Amerikaan Jose Camacho, een veteraan op het gebied van vals geld en betaalfraude. Hij stelt dat de toerisme-industrie in het hoogseizoen extra kwetsbaar is voor criminele bendes. Veel bedrijven nemen dan namelijk tijdelijke krachten aan die niet getraind zijn om op afwijkingen te letten. "En toeristen zijn sowieso een kwetsbare groep omdat ze in een vreemde omgeving zitten en de lokale omstandigheden niet kennen. Bovendien betalen ze vaak met creditcard of Amerikaanse dollars, hetgeen mogelijkheden oplevert voor criminelen."

In ieder geval zijn beide deskundigen het erover eens dat met de technologie ook steeds nieuwe manieren voor financiële criminaliteit ontstaan. Van Leeuwen: "Forensic Services bestaat nu vijftien jaar en de IT-component is duidelijk toegenomen. Bij fraudeonderzoeken moesten we toen nog hele mappen documenten meenemen, nu kopiëren we eerst de server. Bij een zaak die we onderzochten, bleek de fraudeur zich ook netjes aan de nieuwe ontwikkeling te hebben aangepast. Eerst vervalste deze persoon cheques, en toen het bedrijf zich had geautomatiseerd, paste deze persoon de elektronische file aan om hetzelfde bedrag te kunnen frauderen." Tien jaar lang duurde deze fraude.

"Onze kennis neemt ook toe en dwingt professionals in het werkveld tot het continue aanpassen van de procedures om fraude te voorkomen en te bestrijden", legt Camacho uit, die al meer dan 25 jaar in het vak zit. Eerder was hij instructeur voor onder meer de nationale FBI-academie en de Amerikaanse geheime dienst. Betaalfraude en vervalsing van geld komt wereldwijd steeds vaker voor, zegt hij omdat het dus lucratief is maar ook omdat de straffen in veel landen relatief laag zijn. "Het is heel gewoon dat criminelen die fraude plegen, een veel lichtere straf krijgen dan de crimineel die gewapend een winkel overvalt." Ook Camacho zegt dat een bijkomend probleem is dat veel bedrijven gevallen niet bekend willen maken waardoor het dus moelijk blijft om precies te bepalen hoe omvangrijk de fraude is.

Publiciteit

Overigens heeft publiciteit over fraude met betaalpassen daadwerkelijk effect op het betaalbedrag van consumenten. Dat blijkt uit een recent onderzoek van Anneke Kosse, onderzoeker en beleidsmedewerker bij De Nederlandsche Bank. Kosse is ook een van de sprekers op de conferentie Mind your Eye. Consumenten schijnen op dagen dat berichten over skimming en andere fraude met betaalpassen in het nieuws komen, minder vaak te pinnen. Gemiddeld daalt het aantal pinbetalingen met iets meer dan 2 procent op dagen wanneer kranten schrijven over betaalautomaatfraude, en met circa 3 procent wanneer het gaat over skimming. Banken en bedrijfsleven zitten hierop niet te wachten. Want transacties met contact geld zijn voor hen duurder en winkeliers willen vanwege de veiligheid zo weinig mogelijk geld in kas hebben. Maar uit het onderzoek blijkt ook dat het effect van die berichtgeving maar van korte duur is; de dag erna zijn de meeste consumenten het alweer vergeten.

Meer over de conferentie op 23 juni: www.mindyoureye-aruba.com

Niet alleen bij de pinautomaten op straat, maar ook bij betaalautomaten in winkels, zoals hier te zien, slaan skimmers hun slag. Skimmen is een van de meest voorkomende vormen van fraude.

Een apparaat dat door skimmers wordt gebruikt om bankgegevens van de magnetische strip van bankpassen af te lezen en te kopiëren.

ÑAPA 2012
Nr. 24

INHOUD

1 Cybercrime
2 Spotlight
3 Het Spaans van de regio
4 Gezondheid
5 Koninkrijkskinderen
6 Culturele agenda
7 Literatuur: 'Just a movie'
8 Varia
Puzzels
9 Eten&Drinken
10 Accreditatie
Rechtenfaculteit
11 Business
Columns
12 Business
Rubrieken
13 In bedrijf
14 Stimul-IT: Curaçao Information Society

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Stephanie Heyer
Aan deze Ñapa werkten mee:

Maryse Broek
Monique Casimiri
Verele Ghering
Fred de Haas
Henry Habibe
Margot Hack
Sharina Henriquez
Erik van Kampen
Susanne Klarenbeek
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Farley Lourens
MKB-Advies
Wouter Mol
Milangela Plate
Stimul-IT
Marcel Truyens
Hans Vaders
May Voges
Lisette Wellens
Ken Wong
Karin Wooning

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
767-2000 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Misbruik en huiselijk geweld:

Nationaal Plan in de maak

'Blijf maar stil en ga bidden'. Dat was het advies dat één van de cliënten van jongerenwerker Alex Wallé kreeg toen hij aan een geestelijke vertelde dat hij al jarenlang mishandeld werd. Ook Jeanne Henriquez heeft binnen haar werk als voorzitter bij Dedima, een stichting die zich inzet voor de verdediging van de rechten van vrouwen, jongeren en kinderen, al veel slachtoffers ontmoet die vaak niet voldoende of op een verkeerde manier geholpen werden. Om dit te veranderen kwamen Wallé en Henriquez op 28 en 29 mei samen met vertegenwoordigers van dertien verschillende hulpverleningsinstanties en de overheid om de basis te leggen voor een 'Nationaal Plan Kindermisbruik en Huiselijk Geweld'.

Alex Wallé en Jeanne Henriquez

Tekst en foto: Lisette Wellens

"Binnen de Curaçaose wet bestaat er geen duidelijke definitie van huiselijk geweld en daarom is het lastig om een duidelijke rapportage van het probleem te maken. Maar wat we wel weten is schrikbarend." Alex Wallé begeleidt al vijf jaar jongeren tussen de 10 en 24 jaar die dreigen te ontsporen. Hij doet dit bij het preventieproject Yave. "Die jongeren zijn vaak onaangepast gedrag gaan vertonen door iets wat ze in het verleden hebben meegemaakt. We constateren steeds meer gevallen van kindermisbruik en huiselijk geweld. Hoeveel het er op jaarbasis zijn zou ik niet kunnen zeggen, maar stil blijven zitten is nu echt geen optie meer."

Geen ver-van-je-bed-show
De meest recente cijfers komen uit november 2009 toen de GGD de resultaten van een onderzoek naar huiselijk geweld publiceerde. Hieruit bleek dat lichamelijk geweld binnen de relationele sfeer de afgelopen decennia extreem is toegenomen. Vijf keer zoveel vrouwen als mannen zijn slachtoffer van seksueel geweld en twee keer zoveel vrouwen hebben te maken met psychisch en lichamelijk geweld. Bovendien heeft één op de zes vrouwen voor haar achttiende wel eens te maken gehad met seksueel geweld.

"Je zou kunnen zeggen dat in ieders directe omgeving sowieso iemand slachtoffer is van seksueel misbruik of huiselijk geweld", verduidelijkt Jeanne Henriquez. "Vorig jaar werd er volledig verbijsterd en heel heftig gereageerd op het geval rond Nihaila Jeandor. Maar ze had net zo goed je buurvrouw, tante of zus kunnen zijn."

Nihaila Jeandor werd in augustus vorig jaar door haar man doodgestoken. Ze was slachtoffer van huiselijk geweld en bezig om met haar echtgenoot te breken. Hij bleef haar echter volgen. Nihaila deed een aantal keren aangifte bij de politie maar die zou niet voldoende actie hebben ondernomen.

Na haar dood ontstond er een golf van kritiek op de politie, hulpverleningsinstanties en op de manier waarop verschillende media met Nihaila's verhaal zijn omgegaan. "Het was voor het eerst dat men hier massaal zijn stem liet horen", vertelt Henriquez. "Wij als hulpverleningsinstanties merkten dat de samenleving steeds meer doorheeft dat er iets aan het probleem gedaan moet worden. Ook het parlement en de ministers gaven aan mee te willen denken. Maar het was aan onze organisaties om het onderwerp op de agenda te houden."

Samen om de tafel
Op 28 en 29 mei resulteerde dit in een tweedaagse conferentie rond kindermisbruik en huiselijk geweld waarbij een alliantie van dertien verschillende hulpverleningsorganisaties op het eiland samen kwam met ambtenaren van het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn, het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur en het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport om de basis te leggen voor een 'Nationaal Plan Kindermisbruik en Huiselijk Geweld'. "Ook premier Gerrit Schotte, minister Charles Cooper van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning en interim-minister van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur Carlos Monk waren bij de conferentie aanwezig", vertelt Wallé. "Schotte was erg betrokken en gaf aan binnen twee weken een actieplan te willen zien. Van daaruit kunnen we dan verder werken aan de realisatie van het Nationaal Plan."

Twee werkdagen lang werd er gesproken over de omvang van het probleem, de problemen waar hulpverleners dagelijks tegenaan lopen, hoe hiermee om wordt gegaan en hoe dit beter kan, hoe er aan een betere samenwerking tussen de verschillende hulpverleningsinstanties en de overheid gewerkt kan worden, wat er op het gebied van hulpverlening en regelgeving ontbreekt en hoe dit in de toekomst anders moet. "We hebben geprobeerd een volledig inzicht te krijgen in de behoeftes en mogelijke oplossingen", legt Henriquez uit. "In het Nationaal Plan komt een hele reeks zaken aan bod zoals seksuele voorlichting op scholen, weerbaarheid en preventie."

Totaalpakket
In de basis zou je het Nationaal Plan kunnen onderverdelen in twee hoofdcategorieën: de curatieve en de preventieve kant. "Het curatieve gedeelte gaat over de manier waarop instellingen hun werk moeten doen en hoe je als hulpverlener in een bepaalde situatie moet handelen", legt Wallé uit. "Daar zijn nu geen algemene protocollen voor zodat iedere hulpverleningsinstantie zijn cliënten anders behandelt."

"Veel problemen ontstaan doordat professionals niet goed functioneren. Leren signaleren is ongelofelijk belangrijk", vult Henriquez aan. "Als je niet signaleert dan kan je een persoon niet goed helpen. Dit geldt trouwens niet alleen voor hulpverleners maar ook voor bijvoorbeeld ouders, familieleden en leerkrachten. Als een kind in je klas je in vertrouwen vertelt dat hij of zij seksueel misbruikt wordt dan stuur je het aan het eind van de schooldag niet weer gewoon naar huis."

Dergelijke situaties vallen onder de categorie preventie. Educatief materiaal en seksuele educatie spelen een belangrijke rol binnen dit onderdeel van het Nationaal Plan. "Je zou hierbij bijvoorbeeld kunnen denken aan televisieprogramma's waarbij ouders hulp krijgen bij de opvoeding van hun kind", legt Henriquez uit. "Ook lesprogramma's en campagnes waarmee iedereen op het eiland leert wat je moet doen als je vermoedt dat iemand mishandeld wordt horen hierbij. Net zoals trainingen aan de politie, artsen en mensen van justitie zodat ze een beter beeld krijgen van de impact van het probleem. Veel mensen weten bovendien niet precies waar ze terecht kunnen voor hulp."

Het Nationaal Plan moet binnen een jaar klaar zijn en gebruikt worden. Om dit te bereiken wordt er een commissie opgericht die gaat bestaan uit in totaal vier afgevaardigden van de ministeries van Sociale Ontwikkeling Arbeid en Welzijn, Gezondheid Milieu en Natuur, Onderwijs Wetenschap Cultuur en Sport en drie hulpverleners die bij de alliantie horen. Een observatorium zal de vorderingen van de commissie in de gaten houden. "Binnenkort beginnen we aan de voorbereidingsfase die maximaal een half jaar mag gaan duren", vertelt Wallé. "In die periode gaat de commissie alles wat we tijdens de conferentie besproken hebben in detail uitwerken."

Bang dat het Nationaal Plan zal uitlopen op een fiasco is hij niet. "Over een jaar wordt het plan in gebruik genomen. Daar ben ik stellig van overtuigd. Elke dag die het langer duurt zal ik mijzelf aanrekenen. Het wordt tijd dat alle slachtoffers echt het idee krijgen dat ze gehoord worden."

Foto van de week

Ouders kunnen wel eens subjectief oordelen over (foto's van) hun kinderen, maar volgens vader John van Sesijst heeft deze afbeelding van zijn zoon Sebastian echt een meerwaarde. 'De foto toont ons een kind zoals wij volwassenen het graag zien', schrijft hij. 'Hij staat midden in zijn kinderwereld te genieten en het plezier straalt er (ook letterlijk) van af.'

Zo'n vader zetten wij dit weekend graag in het zonnetje.

Heeft u een leuke foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

Eetgewoonten

Monique Casimiri

Iets bestellen van de menukaart dat je eigenlijk niet kent is best een risico. Wie weet wat je te eten krijgt. In China zou ik mij daar niet aan wagen, aangezien ze daar ook hond en kat voorschotelen. Laat staan al die spinnen en andere insecten. Ik wil ze niet levend, maar zeker ook niet dood op mijn bord zien.
Voor mijn moeder is dit een soort sport geworden. Iets bestellen, waarvan ze niet weet wat het is. Dat bleek in Spanje een heel klein gerechtje te zijn, opgediend in twee hele kleine schelpjes.
Nu zijn de meeste Nederlanders niet zo ondernemend wat betreft hun eetkeuzes. In Spanje eten ze het liefst bij Kees Kroket en in Turkije lopen ze graag een blokje om naar Fred Frikadel. Ook Hans en Frietje, ooit een frietkraam op Curaçao kon geen kwaad doen bij de Nederlanders. Wat de boer niet kent, dat vreet hij niet.
Zelf wil ik graag dingen proberen, maar wel binnen de grenzen van mijn voorstellingsvermogen. Ik ben erg visueel ingesteld, een echte plaatjesdenker, dus het moet er al wel een beetje lekker uitzien. Mijn tante had jambo gemaakt. Nu ik daar woonde (net vers uit Nederland gekomen in de jaren tachtig) moesten we dat een keer eten. Het zag er net zo uit als erwtensoep. Net zo groen in ieder geval en dat kende ik, dus dat kon geen kwaad dacht ik. Tot ik de lepel in de kom soep zette en naar mijn mond wilde brengen. De slijm trok een sliert van soepkom tot aan de lepel die gevaarlijk dicht in de buurt van mijn mond kwam.
Het beeld dat mij voor ogen schoot was dat ik die slijmsliert op zou slurpen en dat ik in één slurp de hele kom leeg zou zuigen. Met alle beleefdheid die ik als puber in mij had heb ik de soepkop teruggegeven om vervolgens nooit meer jambo te eten.
Jaren later lag een bekende van me in het Sehos. Op het menu van die dag stond tong. Wachtend op de vis die zou komen werd ze onaangenaam verrast met de lenga die op haar bord lag. Weliswaar ook een tong, maar geen die oicht in de zee had gezwommen.
Andersom gebeurt het ook. Dan komt een Antilliaan op de boulevard van Scheveningen en ziet daar een haringkar staan. Lekker visje eten. Totdat hij ziet dat deze rauw, aan zijn staart omhoog gehouden opgegeten wordt. Of de erwtensoep. Die qua kleur toch veel weg heeft van de jambo. Die hij waarschijnlijk kent van thuis. Vol goede moed zet hij de lepel in zijn soepkom, en als hij een beetje pech heeft blijft de lepel staan. Zo dik is de soep gemaakt.
In Nederland kan je ook eten uit de Antilliaanse keuken. Gisteren nog gegeten in Rotterdam. Een geweldig leuk restaurant, goede vrienden, prima sfeer. Maar de kaart wordt wel aangepast aan het land waar ze zitten. Ze willen hun Nederlandse klandizie ook niet kwijt. Dus wel banana hasa, scampi's, bakijouw en funchi hasa, maar geen lenga, igra, kabes, iguana of sopi mondongo.
Nederland is er nog niet klaar voor. Ik ben er nog niet klaar voor. Eerst die plaatjes uit mijn hoofd, dan ontstaat er misschien ruimte. Hoewel, met dubbele tong praten is voor niemand plezierig om naar te luisteren, en ik ben al slim zat, hoef er geen hersens bij te hebben om te weten dat ik het misschien toch maar niet moet doen.

Het Spaans van Latijns-Amerika en de Cariben (Slot)

In deze serie neemt onze medewerker Fred de Haas u stap voor stap mee op een zoektocht naar de totstandkoming van het Spaans van Latijns-Amerika. Zowel de geschiedenis van de taal in Spanje als de gecompliceerde geschiedenis van de volkeren van het Caribisch gebied en Latijns-Amerika gaven het Spaans de vele gezichten die zo kenmerkend zijn voor de verschillende landen van dit continent.

Als u de serie heeft gelezen zult u weten in welk opzicht het Spaans van Santo Domingo verschilt van dat van Puerto Rico. Ook zal het u duidelijk worden waarom men in het Andesgebied anders Spaans spreekt dan in de kuststreek van Colombia of Venezuela.

Er zijn ook links aan het artikel toegevoegd die u in staat stellen verschillende soorten Spaans te beluisteren. Zij willen ook een aanzet zijn voor uw persoonlijke zoektocht in de boeiende geschiedenis van de inheemse talen en het Spaans van Latijns-Amerika.

Ñapa hoopt met deze serie een bijdrage te leveren aan een verruiming van de blik op de Latijnse omgeving van Pais Kòrsou.

Een calle in Buenos Aires, spreek uit 'kasje'.

Tekst: Fred de Haas

Toen de Spanjaarden onder leiding van Pizarro de Inca's in Perú, dank zij de burgeroorlog tussen de aanhangers van Atahuallpa en zijn halfbroer Huascar, hadden verslagen, brak er een taalstrijd uit tussen het Spaans en de 'lengua general' (de algemene taal) die door de Inca's werd gesproken, het Quechua.

De strijd tussen het Spaans en het Quechua

Het Quechua had één groot nadeel: het was geen geschreven taal.
In 1550 had Karel V (in Spanje heet hij Carlos I) de eerste wet uitgevaardigd met betrekking tot het onderwijs in het Spaans (Castellano):

'Como una de las principales cosas que Nos deseamos para el bien de esa tierra es la salvación y instrucción y conversión a nuestra santa fe católica de los naturales de ella y que también tomen nuestra policía y buenas costumbres; y así tratando de los medios para este fin se podrían tener, ha parecido que uno de ellos y el más principal sería dar orden como a esas gentes se les enseñase nuestra lengua castellana, porque sabida está, con más facilidad podrían ser doctrinados en las cosas del Santo Evangelio y conseguir todo lo demás que les conviene para su manera de vivir'.

(vertaling: 'Als een van de voornaamste dingen die wij willen voor het welzijn van dat land is de verlossing van de inheemse bevolking door het onderwijs in en de bekering tot ons heilige katholieke geloof en dat zij ook ons bestuur en goede gewoonten overnemen; en met betrekking tot de middelen die voor dit doel aangewend zouden kunnen worden leek het dat een van die middelen en wel het voornaamste zou zijn bevel te geven dat die mensen moeten worden onderwezen in onze Kastiliaanse taal, omdat het bekend is dat ze zo gemakkelijker zouden kunnen worden geïndoctrineerd in zaken van het Heilige Evangelie en verder alles zouden kunnen verkrijgen dat geschikt is voor hun manier van leven').

In de tweede helft van de 18e eeuw werden er zelfs wetten uitgevaardigd tegen de Quechua-taal en -cultuur. Maar de kennis van het Spaans bleef gering en als de mensen al Spaans spraken dan was het duidelijk te horen dat hun moedertaal Quechua was. Aan het eind van de negentiende eeuw sprak meer dan 80 procent van de bevolking van Perú Quechua. In de tweede helft van de 20e eeuw sprak 60 procent zowel Quechua als Spaans en 40 procent alleen maar Quechua. In sommige gebieden, bijvoorbeeld in de Argentijnse provincie Salta en de Mantaro-vallei in Perú, had het Spaans duidelijk de invloed ondergaan van de taalstructuur van het Quechua. Als men in het Spaans zei 'ik ga naar het huis van mijn moeder' dan vertoonde die zin de kenmerken van het Quechua: 'De mi mama en su casa estoy yendo' (= van mijn moeder naar haar huis ben ik op weg). In correct Spaans zou men hebben gezegd: 'Voy a la casa de mi mamá'.

Karel V (in Spanje heet hij Carlos I)

Een ander voorbeeld is het gebruik van 'qué haciendo' (wat doende) en 'qué diciendo' (wat zeggende) in de betekenis van 'hoe' en 'waarom': ¡ Qué diciendo te ponés el saco! Waarom trek je dat jasje aan! Of: 'No sé qué diciendo les dije que no iría' (ik weet niet waarom ik hen vertelde dat ik niet zou gaan).

Oorspronkelijke inheemse talen

Bij de volkstelling van 2005 bleken er in Colombia 87 volkeren te wonen die behoorden tot 13 taalfamilies en 64 talen spraken. Dit betrof ongeveer 3 procent van de bevolking. Meer dan één miljoen.
In Ecuador spreekt 1 procent van de bevolking 12 inheemse talen. In Perú spreekt 16 procent Quechua en 3 procent Aymara. Bolivia heeft een bevolking die voor 50 procent inheems is. Ongeveer 25 procent spreekt Quechua (ongeveer 2 miljoen) en 18 procent Aymara (ongeveer 1 1/2 miljoen).
U begrijpt dat men indertijd bij de onafhankelijkheid gekozen heeft voor het Spaans als de verbindende taal, de lingua franca.
Heden ten dage zijn het Quechua en het Aymara bedreigde talen. Luistert u maar naar: Quechua y Aymara en peligro en Perú y Bolivia, YouTube. Als u een klein meisje uit Ayacucho in Perú in Quechua wilt horen zingen, tikt u dan de volgende link in: peru,ayacucho,niños cantando en quechua, YouTube. Of wilt u een lesje Quechua? Tik dan in uw browser de volgende link: Quechua Lesson - Runasimi Part I of II, YouTube. Als u intikt: Las Lenguas del Perú (1/2), YouTube, dan zult u verwonderd zijn over het aantal inheemse talen dat in Perú nog wordt gesproken.

Spaans in het Andesgebied

Over het algemeen wordt in het Andesgebied de eind-S in een woord wel uitgesproken. De dubbele L wordt een Y (Yeísmo). De dubbele R klinkt weer als een zachte ZR. 'Carro' wordt [cazro]. Natuurlijk zijn er ook tal van woorden uit het Quechua overgenomen. Leuk om te weten is dat ook het woord 'Ñapa' uit het Quechua komt en 'toevoegsel' betekent. Een goedgekozen naam voor de bijlage van de Curaçaose krant de Amigoe di Curaçao.

In een land als Colombia spreekt men behalve het Spaans van het Andesgebied (español andino serrano) op zijn minst drie andere 'soorten' Spaans: het Spaans van de kuststreek (español costeño), het Spaans van het Amazonegebied (español amazónico) en het Spaans van de llanos (español llanero).

Het Spaans van het kustgebied heeft veel overeenkomst met het Spaans van het Caribisch gebied. Een D tussen twee klinkers wordt niet of nauwelijks uitgesproken: 'cansada' (moe) wordt [cansaa]. Ook is er een sterke neiging om neusklanken te maken: 'también' (ook) wordt [tangbyeng]. De S verdwijnt vóór een medeklinker en wordt uitgesproken als een 'H': 'costeño' wordt [coHteño].

In het Andesgebied (Ecuador, Perú, Bolivia) laat men de klinker tussen twee medeklinkers vallen: 'dientes' wordt [dient's]. De RR klinkt weer als een zachte SR: 'carro' wordt [cazro]. Het gebruik van Usted en Ustedes voor 'je, jou' is wijdverbreid. Verkleinwoorden vind je op -ito en heel veel op -ico, in woorden waar de gewone Spanjaard dit nooit zou gebruiken: In plaats van 'eso' (dat) hoor je vaak 'esito' (lett: 'datje'), 'allá' (daar) kan gemakkelijk 'allacito' lett: 'daartjes') worden en als iemand iets goed heeft uitgelegd dan heeft ie dat 'bien' (goed) of 'biencito' (lett: 'goedjes') gedaan. 'No más' wordt te pas en te onpas gebruikt, als een stoplap: 'Aquí no más vivo' (hier woon ik), ¿qué no más debemos hacer? (wat moeten we doen?) .
Waar je in Colombia en Ecuador een zwakke uitspraak van de B, D en G vindt en een geaspireerde Jota [H], vind je in Perú en Bolivia juist een sterke B, D en G en een sterkere Jota.
In Colombia wordt de S vaak als een H uitgesproken: nosotros wordt [nohotro], 'una señora' wordt [unaHeñora]. In Ecuador klinkt de S vaak als een Z: 'los amigos' wordt [lozamigos].

In het Amazonegebied vinden we weer andere manieren van uitspreken. 'Pescado' wordt daar [pescato] en het wederkerend voornaamwoord 'Se' (= zich) wordt gebruikt bij elke persoon: 'Voy a lavarse': ik ga zich (= me) wassen; ¿vas a lavarse?: ga je zich (= je) wassen?
Het Spaans dat in de vlakten (llanos) wordt gesproken vertoont soms overeenkomsten met het Argentijns. Je hoort daar vaak 'vos' als persoonlijk voornaamwoord voor 'jij, je' of 'u', gevolgd door een zwakke verbuiging: 'vos tenés' (u heeft).
Het gebruik van 'Vos', het zogenaamde 'Voseo' vind je in het hele Andesgebied en speciaal in Argentinië, Paraguay, Uruguay, Oost-Bolivia, Zuid-Mexico en Midden-Amerika. Je vindt er ook mengvormen: in plaats van 'vos cantás' kan je horen 'tú cantás', in plaats van 'vos tenés' ook 'vos tienes'.

Het Spaans van de zuidelijke Latijns-Amerikaanse landen: Argentinië

Met 'zuidelijke landen' worden hier speciaal bedoeld Argentinië, Paraguay en Uruguay. Let wel: men spreekt in die landen altijd over 'El Paraguay', 'La Argentina' en 'El Uruguay'.

Laten we ons nog als laatste bezighouden met Argentinië. We laten Chili, Paraguay en Uruguay hier buiten beschouwing.

De Spanjaarden kwamen langs drie wegen Argentinië binnen: vanuit het noordwesten (het gebied waar het 'español andino' werd gesproken), vanuit Chili (waar het 'español chileno' met weer andere kenmerken werd gesproken) en vanuit Spanje regelrecht via de Rio de la Plata (met invloeden van Spaanse streektalen).
In de 18e en 19e eeuw breidde het Spaans zich uit over heel Argentinië waarbij men zich in het taalgebruik ging richten op Buenos Aires.
Het Spaans onderging invloed van het Quechua, het Guaraní (Paraguay) en de verschillende Europese talen die Argentinië binnenkwamen met de massa's migranten sinds het midden van de 19e eeuw.

Italiaanse immigranten

Honderdduizenden Italianen zijn geëmigreerd naar Buenos Aires en Montevideo. Aan het eind van de 19e eeuw bestond de helft van de Argentijnse bevolking uit Italianen die voorgoed hun intonatie op het Argentijnse Spaans hebben gedrukt. Als je een Argentijnse film bekijkt moet je voor de grap eens even je ogen dichtdoen en alleen luisteren. Dan lijkt het of je in Italië bent. Zó Italiaans klinkt het Argentijnse Spaans. Er zijn natuurlijk ook veel Italiaanse woorden in de Argentijnse woordenschat te vinden. 'Adiós Nonino' bestaat uit een Spaans woord (adiós = dag) en een Italiaans woord (nonino = opaatje). Betekenis: 'Dag opaatje'.
En heeft u weleens opgelet hoe de Argentijn het woord 'calle' (straat) uitspreekt? Of het woord 'leyenda' (legende)? Dat klinkt als [kasje] en [lesjenda]. Ernesto Guevara heette niet voor niets 'El Che'.

Tenslotte

Ik hoop genoeg bomen te hebben weggehaald om het zicht op het bos toegankelijk te laten blijven. Toegegeven, het is een te gecompliceerde materie om het in een hapklaar artikel samen te vatten. Maar het zal zeker een paar vragen beantwoorden die u altijd als had als u luisterde naar de uitspraak van Venezolanen, Dominicanen, Argentijnen en talloze anderen. Op straat of in de liedjes die ze zongen.
Wie niet in de gelegenheid is om al die accenten in zijn/haar omgeving te beluisteren, biedt YouTube uitkomst. Als u op Google intikt: 9 Acentos del Español / latinoam. en sus personajes celebres, Spanish accents, YouTube dan kunt u luisteren naar de accenten van beroemde schrijvers, artiesten en sportlieden uit verschillende Latijns-Amerikaanse landen: Jorge Luis Borges (Argentinië), Pablo Neruda (Chili), Octavio Paz (Mexico), Guillermo Cabrera Infante (Cuba), Arturo Uslar Pietri (Venezuela), Gabriel García Márquez (Colombia), Mario Vargas Llosa (Perú) en onder anderen Pedro Infante uit Mexico en Compay Segundo uit Cuba.

Eén ding moge duidelijk zijn: taal is een zelfstandig groeiend fenomeen dat zich weinig aantrekt van wat mensen vinden hoe het 'eigenlijk' hoort. Het is heel menselijk om de ene manier van uitspreken 'mooier' te vinden dan de andere, maar alle manieren van uitspreken zijn evenwaardig.
'Plat' spreken is een andere zaak. Maar laten we niet te gauw iets 'plat' vinden. Zeker niet het Spaans van Rio de la 'Plata'.

Medisch

Vragen over... slechte adem

Tekst: Wouter Mol

Wat is een slechte adem?
Halitose is de medische term voor een slechte adem (halitus = adem/geur, osis = abnormaal). Een slechte adem, of uit de mond ruiken, is een lastig fenomeen waar zeker nog een taboe op rust. Het komt veel voor, maar vaak is het zo dat mensen er zelf geen weet van hebben. Is het hen wel bekend dat ze een slechte adem hebben, dan kan dit een vervelend schaamtegevoel en onzekerheid met zich meebrengen.

Waardoor wordt een slechte adem veroorzaakt?
Een slechte adem kent vele mogelijke oorzaken:
- slecht verzorgd gebit/mondholte;
- mondslijmvliesontsteking;
- chronische ontsteking in neus- of keelholte;
- neuspoliepen;
- hongeren/aan de lijn doen, of te weinig eten of drinken;
- overmatig gebruik van vet, vlees of melk;
- het eten van uien of knoflook;
- alcoholgebruik of roken;
- het gebruik van bepaalde medicijnen;
- sommige longaandoeningen;
- maagaandoeningen;
- een aantal darmaandoeningen zoals bijvoorbeeld verstopping/obstipatie;
- leverziekten.
De oorzaak kan ook onbekend zijn.

Wat u aan een slechte adem kunt doen
Omdat er zoveel verschillende oorzaken voor een slechte adem zijn, is het belangrijk dat eerst gezocht wordt naar die oorzaak. U kunt hierbij het advies van een arts inroepen. Los de oorzaak - indien mogelijk - op. Daarnaast kunt u een aantal algemene richtlijnen hanteren ter voorkoming van een slechte adem:
- zorg voor een goede mondhygiëne, zoals bijvoorbeeld de mond spoelen en 3 maal per dag de tanden poetsen of het kunstgebit reinigen;
- reinig ook de tong 1 à 2 maal per dag met een speciale tongreiniger Deze tongreiniger verwijdert de plaque- en bacterielaag op de tong.
- 's ochtends direct na het opstaan een glas water drinken, dit legt een soort 'waterslot' op de maag;
- mond spoelen of sprayen; Wees voorzichtig met mondspoelingen die alcohol bevatten, omdat veelvuldig gebruik van alcohol schadelijk kan zijn voor het mondslijmvlies.
- suikervrije 'frisse adem'-snoepjes gebruiken (tijdelijk effect);
- matig zijn met alcohol en stoppen met roken;
- gebruik van knoflook en uien vermijden.

Relatie voeding en een slechte adem
Na iedere maaltijd ontstaat er gasvorming in de darmen. De hoeveelheid gas die er gevormd wordt verschilt echter per maaltijd. Het ene voedingsmiddel geeft namelijk meer gasvorming dan het andere. Enkele voedingsstoffen kunnen door de dunne darm niet (geheel) verteerd en opgenomen worden. Deze voedingsstoffen gaan door naar de dikke darm waar ze door bacteriën afgebroken worden. Dit geeft gasvorming. Dit gas kan door de wand van de darm in de bloedbaan worden opgenomen en via de longen worden uitgeademd. Dit kan een slechte adem veroorzaken.
De hoeveelheid gas die gevormd wordt, is dus afhankelijk van de hoeveelheid onverteerbare voedingsstoffen die het voedingsmiddel bevat. Het is echter per individu verschillend in hoeverre deze voedingsstoffen verteerd worden en meer of minder gasvorming veroorzaken. Extra gasvorming kan ook ten gevolge van obstipatie (verstopping) of een gestoorde darmbeweging ontstaan. De ontlasting die in de darmen blijft zitten, gaat door het inwerken van bacteriën gisten.

Wat helpt niet tegen een slechte adem?
Halitose krijgt u niet weg met frisse snoepjes, kauwgom of sprays die alleen maar een lekkere mintsmaak achterlaten. Vanwege de smaak heeft u het gevoel dat uw adem fris is, maar dat gevoel bedriegt. De verfrissing van uw mond kan uw slechte adem maar gedeeltelijk verdoezelen en meestal maar voor enkele minuten. Bovendien helpt het niet om vaker en harder te poetsen. Mondspoelmiddelen die niet nadrukkelijk zijn ontwikkeld om de slechte adem te bestrijden, helpen ook niet.

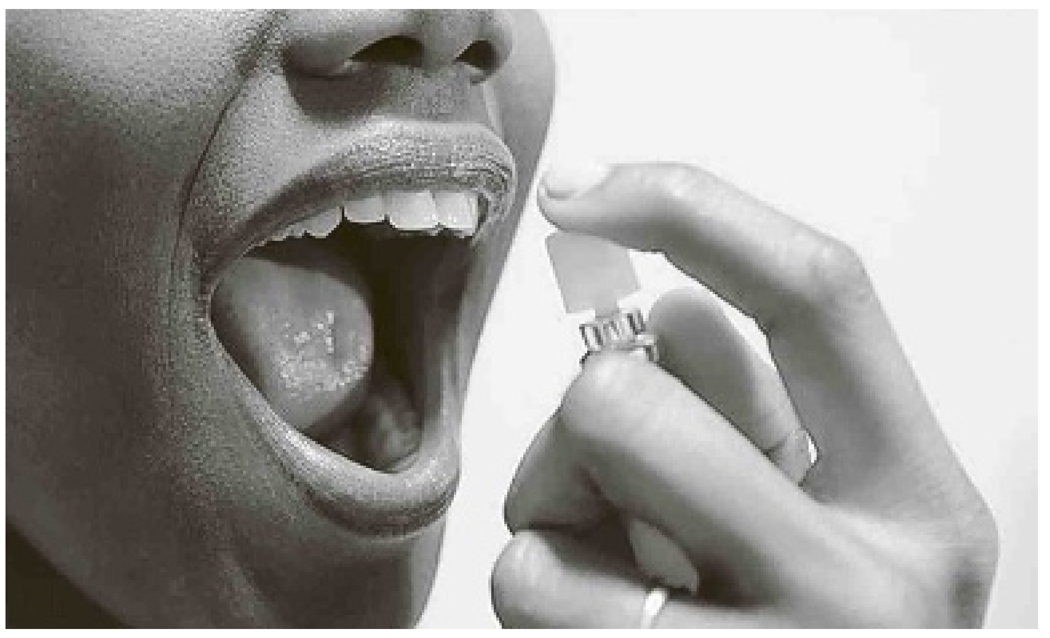

Hoe weet u nou of u een slechte adem hebt?
U zou het natuurlijk aan iemand kunnen vragen. Zorg ervoor dat dit iemand is die u vertrouwt en waar u een eerlijk antwoord van kunt verwachten. Een paar tips om slechte adem bij uzelf op te sporen.
- Als u een 'smaakje' in uw mond hebt hebt u meestal een slechte adem.
- Uw handen voor uw mond houden en hierin ademen werkt niet. U kunt denken dat er niets aan de hand is terwijl mensen in uw omgeving flauwvallen zodra u begint te praten. Geef in plaats daarvan een likje achter op je hand en ruik hieraan. Ruikt het niet fris? Dan is het tijd om er iets aan te doen!

Tien tips om slechte adem te laten verdwijnen
1. Weet wat u eet! Let op uw voeding, want vaak is voeding de oorzaak van slechte adem. Let op ingrediënten als knoflook, uien en bepaalde typen vis, deze veroorzaken slechte adem!
2. Eet minder van deze ingrediënten. Voor de hand liggend en logisch, eet minder ingrediënten die slechte adem veroorzaken.
3. Weet wat u inneemt! Slikt u momenteel medicijnen met nare bijwerkingen zoals slechte adem? Check de bijsluiters. Zijn uw medicijnen de oorzaak? Overleg dan met uw dokter of u van medicijn kunt wisselen.
4. Slechte adem fixen op natuurlijke wijze. Kauw op een stengel peterselie of munt na uw maaltijd.
5. Slechte adem fixen op de normale manier. Spoel uw mond met mondwater of neem een suikervrij mintkauwgumpje. Neem geen pepermuntjes! De suiker hierin 'voedt' de bacteriën in uw mond waardoor de stank aan zal houden (dit helpt alleen tijdelijk).
6. Drink veel water! Slechte adem wordt vaak veroorzaakt door een tekort aan vocht. Drink veel zuiver water. Dat stelt uw lichaam in staat om uw mond te zuiveren van bacteriën. 1,5 Liter per dag wordt aangeraden.
7. Poets of schraap uw tong schoon! Er zijn tandenborstels te koop met een 'ingebouwde' tongschraper. Gebruik deze omdat u met een tongschraper enorm veel bacteriën uit uw mond haalt. Uw tong poetsen is ook een mogelijkheid.
8. Floss regelmatig. Flossen is goed, bij voorkeur na elke maaltijd. Het verwijderd bacteriën die u met een tandenborstel niet of moeilijk kunt verwijderen.
9. Werk aan uw spijsvertering. Een slechte adem kan te maken hebben met uw spijsvertering. Als u hier last van hebt kunt u uw stofwisseling weer in balans brengen door bijvoorbeeld speciale drankjes als Yakult te drinken.
10. Drink zuivel! Zuivel zoals melk en yoghurt hebben een neutraliserende werking. Naast veel water is het dus verstandig regelmatig zuivel te drinken.

Wouter Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche

Body Integrity Identity Disorder

Wellicht vindt u het moeilijk voor te stellen, dat iemand met een gezonde arm of een gezond been, dit deel van zijn lichaam zou willen laten amputeren. Toch is dit voor sommige mensen een diepgewortelde verlangen, waar ze niet voor uit durven te komen en wat maakt dat ze dagelijks een enorme innerlijke strijd met zichzelf leveren. Deze mensen hebben BIID oftewel Body Integrity Identity Disorder.

Tekst: Milangela Plate

'Zijn linkeronderarm hoort voor zijn gevoel niet bij hem'

Bij mensen met BIID is het niet zo dat zij hun arm of been willen amputeren omdat zij het niet mooi of abnormaal vinden. Ook schamen zij zich niet voor hun arm of been. Zij weten dat hun arm of been feitelijk volstrekt normaal en gezond is en goed functioneert. De grootste motivatie om de arm of het been te amputeren is, zoals gezegd, dat het gevoelsmatig niet bij hen hoort. Hierin verschilt BIID van Body Dismorphic Disorder (BDD), eveneens een stoornis in lichaamsbeleving.

BIID versus BDD
Mensen met BDD hebben afschuw of walging van een bepaald lichaamsdeel dat zij als abnormaal en/of verminkt beschouwen en schamen zich er sterk voor. Dit zijn meestal (maar niet altijd) goed zichtbare delen van het lichaam, bijvoorbeeld delen van het gezicht en hoofd: de neus, oren, ogen, huid, kin, haar en lippen of mond. Deze is volgens de persoon met BDD te groot of te klein, niet symmetrisch, te ver ingevallen, te bleek of te vlekkerig. Spiegels worden vaak vermeden omdat de confrontatie met het ingebeelde defect te confronterend is. Sommige mensen met BDD zijn ervan overtuigd dat hun 'abnormale of verminkte' lichaamsdeel ook voor anderen is te zien en dat men erover praat of lacht, terwijl een buitenstaander gewoonlijk niets bijzonders ziet aan de persoon. BDD wordt dan ook wel eens 'ingebeelde lelijkheid' genoemd.

Mensen met BDD schamen zich zo sterk voor betreffend lichaamsdeel dat ze het trachten te camoufleren, bijvoorbeeld met make-up. De obsessie met het lichaamsdeel veroorzaakt vaak duidelijk lijden, vermijding van sociale situaties en/of problemen op het werk of op andere belangrijke terreinen. In extreme situaties raken mensen totaal geïsoleerd en vervreemd van de samenleving. Menig persoon met BDD zoekt uiteindelijk zijn heil in plastische chirurgie om het defect te laten verhelpen, overigens bijna altijd zonder resultaat of zelfs met verergering van de klachten.

Mismatch
Bij BIID zit de verstoorde lichaamsbeleving echter iets anders in elkaar. Om het een en ander te illustreren, een voorbeeld: Danny (40) heeft een doorsnee leven, zo vindt hij zelf. Hij heeft een goede baan, heeft een huis gekocht, is gelukkig getrouwd en heeft twee kinderen. Echter, zijn leven lang heeft hij (geheim gehouden) gedachten over amputatie van een deel van zijn linkerarm. Zijn linkeronderarm hoort voor zijn gevoel niet bij het wil hij het liefst enkele centimeters onder de elleboog laten afzetten. Danny voelt zich machteloos en denkt dat hij de enige is met zo'n bizar verlangen, waardoor hij zich soms schaamt voor zijn gedachten. Hij weet dat het voor anderen gek klinkt, maar hij voelt zich mét die arm gehandicapt en is ervan overtuigd dat hij dat gevoel niet zal hebben als zijn onderarm er niet meer is.
De hersenen van mensen met BIID registreren als het ware een ledemaat teveel en geven het signaal dat dit specifieke ledemaat (of een deel ervan) er niet bij hoort. Deze mismatch tussen het beeld dat zij in hun hoofd hebben van hun lichaam en hun werkelijke lichaam, leidt doorgaans tot een sterke en niet te veranderen wens om betreffend deel van hun lichaam te laten amputeren. Artsen weigeren meestal om over te gaan tot amputaties bij het ontbreken van gezondheidsredenen daartoe. Amputatie van een gezond lichaamsdeel is immers strijdig met het artsenprincipe non nocere ofwel berokken geen schade. De drang tot amputatie kan echter zo sterk zijn dat mensen met BIID geen andere uitweg zien dan zelfmoord of het 'overbodige' lichaamsdeel dusdanig toe te takelen dat een amputatie onoverkomelijk wordt. Er zijn situaties bekend van mensen die daartoe extreme methodes toepassen, zoals zichzelf in het been schieten of een been laten bevriezen.

Onderzoek
BIID is vrij zeldzaam en komt bij mannen tien keer zo vaak voor als bij vrouwen. Men schat dat zo'n paar duizend mensen er wereldwijd last van hebben. Verklaringen lopen uiteen van aandachttrekkerij tot psychiatrische ziekte. Deze verklaringen blijken echter niet terecht.

Om meer inzicht te krijgen in de oorzaken en behandelmogelijkheden van BIID wordt onderzoek gedaan; met behulp van een hersenscan gekeken of er afwijkingen in de hersenen zijn en doormiddel van DNA-onderzoek wordt bekeken of er een genetische achtergrond voor BIID is. Er zijn tot dusverre aanwijzingen gevonden dat het verlangen om een lichaamsdeel te amputeren een neurologische basis heeft en dus niets te maken heeft met aandachttrekkerij; het specifieke ledemaat wordt door de hersenen niet herkend bij mensen met BIID. Terwijl mensen in de hersenscanner liggen, tikken onderzoekers tegen hun voeten en dan wordt op de hersenscan zichtbaar dat het corresponderende gebied in het brein nauwelijks reageert als de voet van het ongewenste been wordt aangeraakt.

Van mensen met BIID kan 90 procent precies aangeven tot waar een been of een arm er niet zou moeten zijn. Ze willen hun rechterarm afgezet hebben onder de elleboog of hun linkerbeen 14 centimeter boven de knie geamputeerd of zelfs beide ledematen aan één zijde van het lichaam. Bij het merendeel van de mensen staat deze plek al sinds de kindertijd vast. Mensen met BIID hebben na een amputatie doorgaans geen spijt van de amputatie, integendeel pas zónder dit ledemaat vinden zij rust en voelen zij zich compleet.

Gezondheid

Biodiversiteit goed voor gezondheid

In een recent Fins onderzoek werd gekeken of de omgevingsbiodiversiteit een rol speelt in de gevoeligheid voor het ontwikkelen van allergieën. De studie toont een duidelijke link aan tussen biodiversiteit en gezondheid.

Er werden willekeurig 118 volwassen geselecteerd die in kleine steden, dorpen van verschillende grootte of alleenstaande geïsoleerde huizen woonden. Ze werden onderzocht op allergische reacties die het gevolg waren van blootstelling aan allergenen (stoffen die allergieën kunnen uitlokken zoals bijvoorbeeld pollen).

Mensen uit een omgeving met een lagere biodiversiteit bleken meer aanleg voor allergie te hebben dan andere testpersonen. De gevoeligheid voor allergieën was het laagst waar het voornaamste landgebruik bos of landbouw was.

De aanwezige biodiversiteit beïnvloedt ook de samenstelling van de bacteriële flora op de huid van de testpersonen. Testpersonen die op het platteland woonden of in de buurt van bossen hadden een beduidend hogere diversiteit van gammaproteobacteriën op hun huid, een belangrijk anti-allergeen.

Andere onderzoeken, onder meer in België en Duitsland, toonden aan dat steeds meer mensen last hebben van een allergie. In 2009 had bijna dertig procent van de Belgen last van een allergische reactie terwijl dat in de jaren 50 slechts tien procent bedroeg. In de leeftijdscategorie 20-40 jaar is dat percentage zelfs opgelopen tot ruim 45 procent.

Het is nog gissen naar de mechanismen die aan de basis van deze relaties liggen, maar dat de implicaties immens zijn is wel duidelijk. Interacties met natuurlijke omgevingselementen zouden niet enkel de menselijke gezondheid ten goede komen in de verstedelijkte gebieden, maar zouden ook de bacteriële flora verrijken en de interacties met het immuunsysteem verbeteren, met verregaande gevolgen voor de publieke gezondheid.

Eilandelijk onderzoek Unicef:

‘Helder beeld situatie kinderen’

In 2010 is de Nederlandse afdeling van de internationale organisatie Unicef met een nieuwe opdracht begonnen: het beschermen van de kinderrechten in het Caribische deel van het Koninkrijk der Nederlanden. Nooit eerder is er zo'n grootschalig onderzoek gedaan naar hoe kinderen opgroeien op de zes eilanden. Unicef onderzoekt alle aspecten hoe kinderen leven, wat er al goed gaat en waar verbetering mogelijk is. Het doel is nu om tot een ‘nulmeting’ te komen: het in kaart brengen van de belangrijke onderdelen van het leven van een kind zoals onderwijs, gezondheidszorg, wonen, veiligheid, recreatie en opvoeding.

Tekst: Maryse Broek Foto’s: © Unicef/LeMoyne

Daar waar verbetering noodzakelijk is, gaat Unicef alles op alles zetten om de situatie aan te (laten) passen. Over enkele jaren kan er getoetst worden of het leven van het koninkrijkskind er in een bepaald opzicht op vooruit is gegaan ten aanzien van de huidige meting. Als het duidelijk is hoe de componenten van het leven van de koninkrijkskinderen eruit zien, kan er verder gebouwd worden.

Medewerkers van Unicef bezochten de Nederlands-Caribische eilanden om het dagelijkse leven van de kinderen te bestuderen. Op Aruba, Curaçao en Sint Maarten voert het Unicef-kantoor dat gevestigd is in Panama het onderzoek uit. Zij krijgen daarbij hulp van de onderzoeksorganisatie ‘Observatorio Social del Ecuador’. Op Bonaire, Sint Eustatius en Saba wordt Unicef bijgestaan door het Nederlandse Verwey-Jonker Instituut. Karin Kloosterboer van Unicef is verantwoordelijk voor de coördinatie van het onderzoek en zij interviewt tevens de kinderen en deskundigen op de eilanden. Kloosterboer is pleitbezorger en onderzoeker kinderrechten. Wij spraken haar over de voortgang van het onderzoek en de ervaringen die zij tot nu toe heeft opgedaan op de eilanden.

Ervaringsdeskundigen

Kloosterboer geeft aan dat de samenwerking met lokale organisaties en hulpverleners onmisbaar is om een goed beeld te krijgen van de kinderrechtensituatie op de zes eilanden. Op ieder eiland kan Unicef op de steun van een plaatselijke organisatie rekenen, zoals ‘Child Focus’ op Saba en ‘Stichting Project’ op Bonaire. Daarnaast komen er deskundigen in een aantal expertmeetings in Nederland tezamen. Ook wordt er gesproken met de kinderen van alle eilanden. En dát is een interessant gegeven. Niet alleen worden er interviews afgenomen met mensen die met kinderen werken, maar evenzeer met de ervaringsdeskundigen zelf: de kinderen.

Een medewerker van Unicef die op de eilanden is opgegroeid nam samen met medewerkers van lokale jeugdorganisaties de interviews bij kinderen en jongeren af. Op ieder eiland is minimaal met vijftien kinderen, met name in de leeftijd van acht tot achttien jaar, gesproken. Daarnaast zijn er enkele chatsessies uitgevoerd met jongeren op de BES-eilanden. De gesprekken vonden plaats in de moedertaal van het kind en pas ná toestemming van de ouders. Kloosterboer vertelt dat er goed over is nagedacht hoe je de, soms hele gevoelige, onderwerpen met kinderen kunt bespreken. Zo kunnen kinderen ook tekenen hoe hun gezin er uit ziet of wat hun thuissituatie is. Dan is de drempel voor sommige kinderen een stuk lager dan het direct onder woorden moeten brengen als een vader of moeder niet meer in beeld is.

Aandacht

Aan ieder kind is gevraagd wat zij menen dat hun belangrijkste rechten zijn. Daar kan dan ook nog wel eens een verkleedpartijtje of een toneelstuk bij helpen. Kloosterboer: “Kinderen kunnen zich verkleden als de baas van het eiland en zo bedenken wat zij dan anders zouden doen.” Zij voegt daar aan toe dat dit voor veel kinderen toch nog iets te spannend was. “Aan tafel rustig praten met een volwassene was vaak voldoende. Voor de meeste kinderen was het al een bijzondere ervaring dat er naar hun mening werd geluisterd. Dat zij gehóórd werden.” Kinderen kregen ook een rode kaart met het woord ‘Stop’ erop. Die konden zij direct omhoog houden als zij ergens niet over wilden praten. Volgens Kloosterboer zijn de stopkaarten nauwelijks door de kinderen gebruikt. Medewerkers kregen intelligente maar ook hartbrekende antwoorden te horen. Kinderen bleken echte ervaringsdeskundigen te zijn: ze weten haarfijn te vertellen wat er wel en niet goed gaat op hun eiland, bij hen thuis en met henzelf.

Kloosterboer geeft aan dat er een aantal onderwerpen steeds terugkomt in de verhalen van de kinderen. Op Bonaire geven veel kinderen aan dat er niets voor ze te doen is. Ze voelen zich geïsoleerd op het eiland. Kinderen van verschillende eilanden geven aan behoefte te hebben aan een kindertelefoon. Kloosterboer voegt daar aan toe: “Zelfs als er niet altijd veel te veranderen is aan hun situatie, zeggen kinderen dat een luisterend oor al veel steun zou bieden.” Veel zorgen van de kinderen draaien om de financiële situatie van de ouders. Ook is menig kind regelmatig alleen. In de éénoudergezinnen is het heel zwaar voor de moeder om werk én gezin draaiende te houden. Zo schrijft projectmedewerkster Liënne Domacassé van Stichting Project in haar verslag op de website van Unicef dat zij diep werd geraakt op het moment dat kinderen aangaven hoe erg zij de aandacht van hun ouders missen. Zij noemt een 15-jarige jongen die opschreef dat één van de belangrijkste rechten van elk kind is dat hij recht heeft op aandacht van zijn ouders.

Panelgesprekken

Behalve de reizen die medewerkers van Unicef ondernamen om kinderen in het Caribische gebied te interviewen, spraken zij ook met een belangrijke bron van informatie in Nederland. Veel jongeren komen na hun middelbare school naar Nederland om een opleiding te volgen. Om deze jongeren te traceren, heeft Unicef diverse advertenties geplaatst en netwerken aangewend. Jongeren van vijftien tot drieëntwintig jaar werden uitgenodigd om deel te nemen aan een panelgesprek. Een aantal avonden volgden, waarop jongeren met elkaar in gesprek konden gaan over de plek waar zij zijn geboren en getogen.

De jongeren werden van tevoren ingelicht over het doel van de avond: uiteindelijk de situatie voor kinderen op de eilanden verbeteren en zij konden daar een belangrijke rol in spelen. Voorafgaand aan het gesprek maakten de jongeren onder het eten van een pizza kennis met elkaar. Daarna werd er twee uur onder begeleiding gesproken over het opgroeien op het eigen eiland. Kloosterboer: “Studenten gaven vaak dezelfde problemen aan als de kinderen die wij interviewden op de eilanden, zoals het gebrek aan activiteiten voor kinderen op Bonaire.”

Een ander terugkerend thema is volgens Kloosterboer de opvoeding van veel kinderen op de eilanden. Opvoedingsdeskundigen noemen de strenge opvoeding van veel kinderen en de harde (lichamelijke) straffen die nog vaak worden uitgedeeld een punt van aandacht. In de gesprekken met kinderen komt dit thema minder vaak aan de orde. Zij noemen dit opmerkelijk genoeg niet of nauwelijks zelf als eigen probleem. Of kinderen een dergelijke opvoeding nu erkennen als probleem of niet, dit cruciale thema is wél één van de aanleidingen van dit onderzoek.

Signalen

Volgens Kloosterboer kwamen door de jaren heen vele signalen van kindermishandeling op de eilanden Unicef ter ore. Ook het VN-Kinderrechtencomité in Genève heeft zich meermalen kritisch uitgelaten over de kinderrechtensituatie op de eilanden. Dit comité heeft zelfs twee maal waarschuwingen geuit over onder meer de hoge schooluitval en de vele tienerzwangerschappen. Mede door deze signalen is besloten grondig in kaart te brengen wat de huidige situatie op de zes eilanden is.

Nederland, de voormalige Nederlandse Antillen en Aruba hebben respectievelijk in 1995, 1998 en 2001 het Verdrag voor de Rechten van het Kind goedgekeurd. De regeringen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn nu zelf verantwoordelijk voor het realiseren van het verdrag in hun land. Nederland is verantwoordelijk voor de naleving van het verdrag op de andere drie eilanden. Alle minimumnormen uit het verdrag zijn van toepassing op de kinderen op de eilanden. De handhaving van deze normen wordt gecontroleerd door het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in Genève.

Waarom vindt het onderzoek nu plaats? Waarom is het een nieuw onderzoek, terwijl het gezamenlijke Koninkrijk er al heel lang is? Unicef spreekt van signalen die al veel langer aanleiding tot zorg gaven over de kinderrechtensituatie op de eilanden. Kloosterboer geeft aan dat er al jaren geleden voldoende signalen waren en er motivatie was om aan een dergelijk onderzoek te beginnen. De financiering daarvoor rond krijgen en de juiste uitvoerende organisatie voor het onderzoek vinden, was echter een ander verhaal. De eilanden hebben namelijk geen ‘dependance’ van Unicef.

“Hier komt nog bij, dat er de afgelopen jaren met name aandacht is besteed aan een specifieke groep Antilliaanse jongeren in Nederland”, aldus Kloosterboer. Het excessieve geweld van een klein percentage Antilliaanse jongeren heeft er mede voor gezorgd dat er negatieve aandacht én geldstromen richting oplossingen voor deze groep gingen. Door de waarschuwingen van het VN-Comité en de staatkundige wijzigingen van 10-10-10 is de aandacht nu verschoven naar diegenen die er zeer zeker niet minder toe doen: de opgroeiende koninkrijkskinderen.

Resultaten

De resultaten van het onderzoek worden samengebracht in vier rapporten. Er komen aparte eindrapporten voor Aruba, Curaçao en Sint Maarten en één gezamenlijk rapport voor de BES-eilanden. In het gezamenlijke rapport voor de BES-eilanden wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de eigenheid van ieder eiland. De rapporten zullen zowel op de eilanden als in Nederland worden gepresenteerd. Naar aanleiding van de resultaten, zal er bepaald worden welke verbeteringen nodig en mogelijk zijn. Voor deze verbeteringen zal Unicef zich hard maken. Zij doen dit door het geven van aanbevelingen aan de overheid en andere organisaties en door middel van lobbyen.

De staatkundige veranderingen hebben veel wijzigingen gebracht in de verdeling van verantwoordelijkheden die betrekking hebben op het leven van de eilandelijke koninkrijkskinderen. Wie zorgt er nu na 10-10-10 precies voor degelijk onderwijs, een goede jeugdzorg, en andere belangrijke zaken? En wie kunnen we er op aanspreken als dit niet naar behoren gaat? Het is mede daarom van belang dat er een helder beeld is van welke verantwoordelijkheden bij wie liggen en wat de huidige situatie precies is. De zorg voor de kinderen in het Koninkrijk mag niet tussen de vingers glippen, omdat de politieke verhoudingen nu zijn verschoven. Daar zet Unicef zich voor in. Negen jaar geleden vroeg Kloosterboer zich af wie zich druk maakte om de kinderen. Gelukkig wordt er nu mede door deze politieke veranderingen aandacht besteed aan de kinderen en zal dit bouwstenen voor verbeteringen opleveren.

Maryse Broek (1984) is psycholoog en geboren en getogen op Curaçao.

De foto’s zijn in opdracht van Unicef op de eilanden gemaakt.

Meer informatie over Unicef en de voortgang van het onderzoek is te vinden op de website: www.unicef.nl/koninkrijkskinderen

In de televisieserie ‘Spraakmakende Zaken’ van Paul Rosenmöller zal in drie afleveringen de kinderrechtensituatie op de BES-eilanden centraal staan. Deze uitzendingen zijn te volgen op 9, 16 en 23 augustus van 21.15 tot 21.50 uur (Nederlandse tijd). Op de eilanden zijn de afleveringen via BVN te zien. Zie voor meer informatie de website: www.ikonrtv.nl

Mocht u zelf artikelen of andere informatie hebben over de kinderrechtensituatie op de eilanden waar Unicef baat bij zou kunnen hebben, dan kunt u contact opnemen met kkloosterboer@unicef.nl

Kunstenaar Nelson Gonzalez:

‘Zoektocht naar cultuur Aruba’

96 Nationaliteiten uit 133 landen telt Aruba volgens de laatst gehouden volkstelling van het Centraal Bureau voor de Statistiek twee jaar geleden. Ter vergelijking: in 2010 telde Amsterdam 178 nationaliteiten en is daarmee een van de mondiale koplopers. Nu zijn er vanzelfsprekend ook mensen die dubbele dan wel driedubbele nationaliteiten hebben. Maar los daarvan, Aruba is heel divers.

Tekst: Sharina Henriquez

Veel immigranten zijn eind jaren 80 en in de jaren 90 gekomen vanwege de enorme groei in het toerisme. Maar veel eerder nog, vanwege de raffinaderij in San Nicolas, kende Aruba al een migratiegolf. Heeft dat een stempel gedrukt op de cultuur van Aruba? In die zin dat jongere generaties vaak niet meer weten dat ‘typisch Arubaans’ oorspronkelijk geïmporteerd is. Van carnaval tot johnny cake. Met het strategisch visionaire project Aruba 2025 werd er een paar jaar terug nog geklaagd over de Noord-Amerikaanse invloed die het volk materialistisch heeft gemaakt. Een kleine tien jaar terug verbaasden eilandhoppende toeristen zich over het volgende verschil: Aruba leek wel een Latijns-Amerikaans land vergeleken met de rest van de Dutch Caribbean.

Immigratie zwengelt veranderingen aan in een land. Maar in plaats van de veranderingen van de huidige immigratie opnieuw te omarmen en als dynamo te gebruiken om een nieuwe cultuur te creëren, ziet de multidisciplinaire kunstenaar Nelson Gonzalez (32) juist steeds meer behoudendheid. Identiteit, uitsluiting en de laatste jaren, inburgering, zijn rode draden in zijn werk. Begin van dit jaar exposeerde Gonzalez in Nederland onder de noemer Identiteits Pil. Met video, schilderijen, objecten, textiel en drukwerk liet hij zien wat het woord inburgering voor hem betekent. “Het is eigenlijk niets anders dan veranderen. Je gaat van iets over in iets anders.” De inburgering in drie landen nam Gonzalez als uitgangspunt: Venezuela waar hij is geboren, Aruba waar hij als kunstenaar werkt en Nederland als ‘eigenaar’ van Aruba.

Het werk van Gonzalez is een registratie van het leven van immigranten, integratie en culturele veranderingen. Als geëmigreerde kunstenaar wellicht ook een voor de hand liggend onderwerp. Gonzalez komt uit een kunstenaarsfamilie. Zijn moeder en oom zaten in de kunst en zijn opa was dichter. Al op 17-jarige leeftijd had hij een solo-expositie en als 21-jarige won hij de nationale prijs voor hedendaagse kunst. Ondanks dit succes vertrok hij uit zijn geboorteland: “Ik wilde niet dat mensen mij waarderen vanwege mijn familie.” Hij reisde door Latijns-Amerika en Europa om zich zo'n 12 jaar geleden op Aruba te vestigen. “Ik werk hier”, antwoordt hij op de vraag wat Aruba voor hem betekent. Het eiland heeft vele immigranten, zegt hij, maar de verwachting tegenwoordig is dat deze zich aanpassen aan de ‘typische’ cultuur van hier. Gonzalez is zich in de loop van de tijd gaan afvragen wat die Arubaanse cultuur is. Als kunstenaar moet hij zich aan de ene kant aanpassen, maar wordt er desondanks sterk de voorkeur gegeven aan yiu di tera (landskinderen). “Het is voor immigranten niet zo gemakkelijk om binnen te komen. We zouden de cultuur niet kennen. Maar welke cultuur? Die van gaita en ayaca (Venezolaans muziekgenre; ayaca is overgenomen van hayaca, Venezolaans recept, red.). Vroeger kon iedereen maar drie zenders ontvangen en daarvan waren er twee Venezolaans. Wie is door wie beïnvloed?”

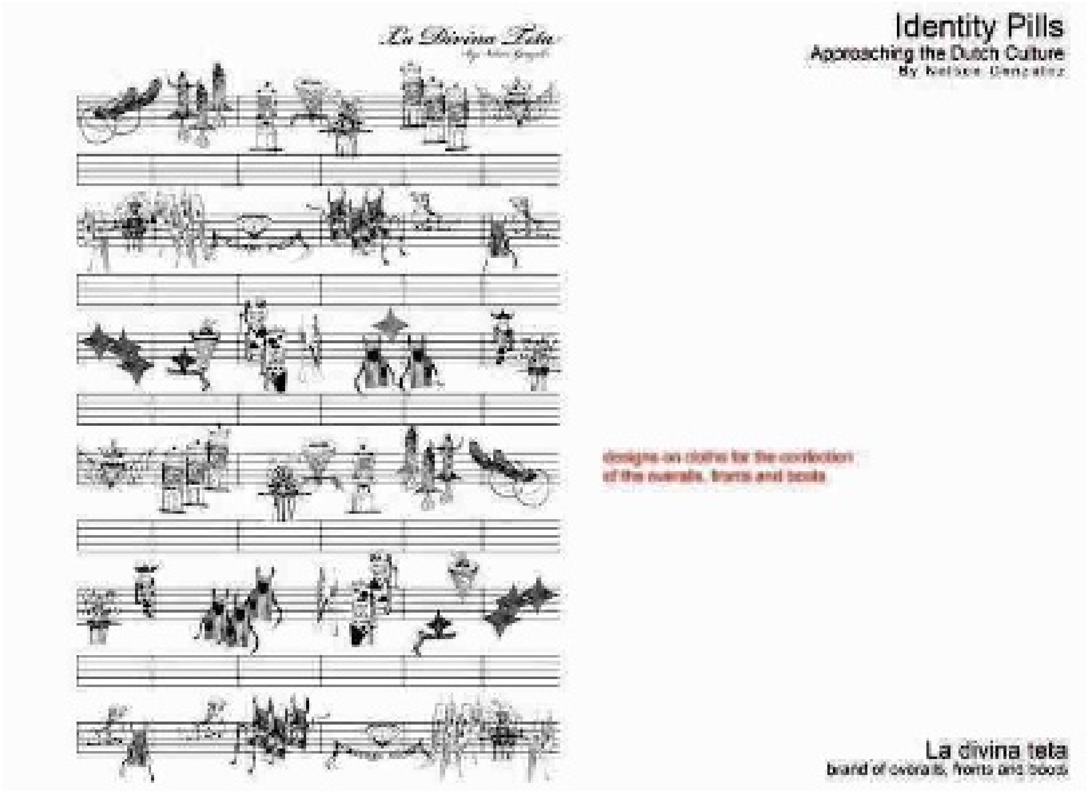

In plaats van muzieknoten gebruikt Gonzalez denkbeelden van inburgering (pillen) die zorgen voor een variatie op de muzikale compositie.

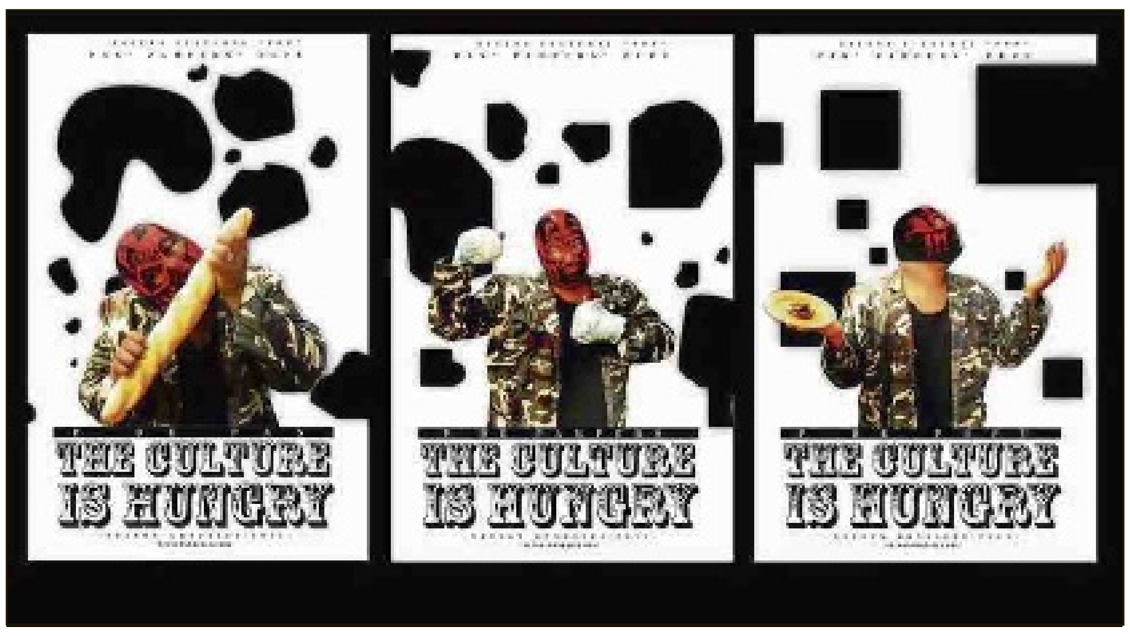

Nelson Gonzalez

Gonzalez zegt eigenlijk niet te willen afgeven op het eiland. Maar hij ziet dat de Arubaanse cultuur - met de kunst als voorloper - na decennia van transformatie door buitenlandse invloeden, stil is blijven staan. Alsof het volk geen eigen cultuur meer heeft of weet. “Ze zeggen: we hebben toch cabrito stobá (geitenstoofvlees, red.) maar dat hebben wij ook in Venezuela. En in andere landen ook. Een volk zonder cultuur is een volk zonder geheugen, referentie en uiteindelijk zonder toekomst. Een isla isola, een geïsoleerd eiland.” Met de inburgering op Aruba, zegt hij bovendien, lijken buitenlanders voornamelijk te leren om een Nederlands paspoort te krijgen. “Alle informatie richt zich erop om naar het centrum te gaan en dat is Nederland. Aruba lijkt zo een filter voor de eerste wereld.”

Gonzalez is duidelijk nog niet klaar met het onderwerp inburgering. Hij vertelt over een online community die hij wil bouwen: ‘I love inburgering’. Daarmee wil hij dat immigranten hun ervaringen zichtbaar maken en delen. Hiervoor maakte hij al werk over Aruba en dan vooral over San Nicolas waar hij zich verbaasde over de prostituees, vaak Dominicaanse en Colombiaanse vrouwen, die drie maanden neerstreken om geld te verdienen en om dan weer verder te trekken naar een ander Caribisch eiland. Legaal allemaal, want ze krijgen hier een vergunning als ‘animeermeisje’. Gefascineerd door deze stad waar hij ook neerstreek, richtte hij Art Rap Foundation op en maakte de diverse filmpjes over het leven daar (San Nicolas TV).

Andere projecten waar hij aan werkt zijn ‘Cushina inburgering’, videofilmpjes waarbij in elke aflevering recepten uit de drie landen Venezuela, Aruba en Nederland worden bereid en ‘Imaginario Nomade’ (nomadisch denkbeeld), een rondreis van een kunstenaarscollectief langs de Caribisch-Nederlandse eilanden waar historisch materiaal verzameld wordt die weer in kunstuitingen gebruikt worden. Het eindigt in een overzichtstentoonstelling in Rotterdam, aldus zijn plan.

Gonzalez is verder druk met het co-produceren van Aruba's eerste biënnale van hedendaagse kunst. Deze zou eind vorig jaar al plaats hebben, maar is vanwege financiering en organisatie verschoven naar dit jaar. Ook de biënnale past in de visie van de kunstenaar. Het is per slot een samenkomst van werk van lokale en andere Caribische kunstenaars. Gonzalez beschrijft het als volgt: “Een culturele reconstructie ongeacht nationaliteit, huidskleur en taal. Het moet een middel voor creativiteit worden, van import en export van culturele producten. Dat is ook een weg die het eiland op moet gaan.”

Culturele Agenda

KUNST & EXPOSITIES

Van Totempaal tot Watersymfonie
Expositie ‘Van Totempaal tot Watersymfonie’: 22 Juni van 18.30 - 20.30 uur te Asiento/Rustenburg. Dit project begon 25 februari 2012 en de afsluiting en expositie is op 22 juni. Aan dit project werkten ongeveer 1500 kinderen actief mee: groepen kinderen van de DOS-scholen, ‘Fundashon Desaroyo i Progreso’ en mindervalide kinderen van de SGR-groep. Het project is gericht op innovatie, creativiteit, respect en verdraagzaamheid voor elkaar en om daarbij het doorzettingsvermogen te triggeren bij de kinderen. Deelnemende groepen: C.M.L Maduroschool, Laura Hartschool, Prinses Margrietschool, Jongens en Meisjes Gilde, Unidat di Bario Kòrsou en Scouting Antiano.

Small People, a tribute to humility
Nog tot 3 september is in Het Curaçaosch Museum de expositie ‘Small People, a tribute to humility’ te bezichtigen met werken van Giovani en Philippe Zanolino, the ZZ Team.
Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 08.30 - 16.30 uur en zaterdag en zondag van 10.00 - 16.00 uur. Voor meer informatie bellen naar 462.3873.

Who more schi-fi than us
Tot 26 augustus is in de Kunsthalkade in Amersfoort de expositie ‘Who more schi-fi than us’ te bezichtigen. Op deze expo van hedendaagse kunst uit de Cariben is Curaçao vertegenwoordigd door David Bade, Tirzo Martha en Tony Monsanto. Voor meer info: www.kunsthalkade.nl

Kunst is het hulpmiddel, het verhaal is zijn boodschap
In Gallery Alma Blou is tot 23 juni de expositie van Clemens Briels te bezichtigen. Het aparte en kleurrijke werk van Clemens Briels is internationaal een hot item. Briels is een de meest gevraagde kunstenaars in binnen- en buitenland, zijn kunstwerken zijn opgenomen in diverse internationaal gerenommeerde kunstcollecties. Hij werd als eerste Nederlander verkozen tot Official Artist of the Olympic Winter Games in Salt Lake City en hij ontwierp het officiële affiche. Briels exposeert graag op Curaçao, omdat dit het geboorte-eiland is van zijn vrouw Jenny.

MUZIEK

Su’Legria
De elektronische beats van house music vermengd met net de juiste ‘touch’ van de Caribbean.
Tijd: 20.00 - 23.59 uur
Locatie: Kleine Werf
Meer informatie: http://www.sulegria.com

Curaçao North Sea Jazz
Vrijdag 31 augustus:
Santana, Ruben Blades, Jill Scott, Sergio George All Star Salsa Friends, Buika, Caro Emerald, Dizzy Gillespie All-Star Big Band, Allen Toussaint's ‘The Bright Mississippi’ featuring Don Byron & Marc Ribot en Hershell and Friends featuring Luis Salinas.
Zaterdag 1 september:
Alicia Keys, Maná, Randy Crawford & Joe Sample Trio, Waylon, Paquito D'Rivera Septet, India.Arie, Joshua Redman with Aaron Parks, Matt Penmand en Eric Harland: James Farm en Marcus Miller.
Locatie: World Trade Center
Meer informatie: http://www.curacaonorthseajazz.com/

NIEUW & OPMERKELIJK

Fundraising Dierenbescherming
De Stichting Dierenbescherming Curaçao bestaat momenteel uit een heel nieuw bestuur met jonge, dynamische mensen. Om fondsen te werven organiseert de stichting op zaterdag 23 juni een veiling van kunstwerken, gecombineerd met een Wine and Cheese Party in het atrium van de Centrale Bank van Curaçao en St. Maarten. Kunstenaars zijn benaderd om voor deze gelegenheid een kunstwerk te maken dat specifiek te maken heeft met de dierenwereld. Een grote groep kunstenaars en kunstzinnige mensen heeft hier gehoor aan gegeven, waardoor een zeer gevarieerde en bijzondere mengeling van kunst en kunszinnige objecten in verschillende prijsklassen geveild gaat worden. Onder de kunstenaars die meedoen zijn onder anderen Suzet Rosaria, Ellen Spijkstra, Ellen Hoke, Ellen Elings, Carolien Castendijk, Corinne Boye, Marjon Wegman, Rien te Hennepe, Esther Platell, Ans Mezas, Arthur Oster, Merly Trappenberg, Hanneke Floor, Luoise Laman, Andrea Will, Omar Sling, Maya Tukker en Suzan Rudolf. Veilingmeester is Jacques Capello. Kaarten kosten 100 gulden.

DANS & THEATER

Be our guest
Dans- en balletschool Turning Point presenteert de show ‘Be Our Guest’. Be Our Guest is een song uit de film de Beauty and the Beast.
Het verhaal speelt zich af in de filmstudio van Walt Disney en begint in 1920 bij de eerste cartoon van Walt Disney, Sneeuwwitje. We maken een reis door de tijd waarbij verschillende cartoons aan bod komen onder meer Doornroosje, Junglebook, 101 Dalmatiërs, Little Mermaid, Cars en Monsters.
Het is een wervelende show met mooie kostuums en afwisselende dansen. Verschillende dansstijlen komen aan bod, zoals klassiek ballet, jazz, modern en hip hop. Het programma is geschikt voor mensen vanaf 3 tot 100 jaar!
De voorstelling is nog te zien op zaterdag 16 juni in La Tentashon. De kaarten kosten 22 gulden en zijn verkrijgbaar bij de balletschool in de middag- en avonduren. Orionweg 7 B (achter Burger King Saliña).
Tel: 4650331 of mobiel 5629920.

Pachi Damon - Trabou di Warda
Een man verlaat zijn huis om naar zijn werk te gaan. Maar achter de rug van zijn vrouw om heeft hij zich ziek gemeld en gaat hij naar zijn minnares. Toevallig belt zijn vrouw naar zijn werk en krijgt te horen dat hij zich ziek gemeld heeft. Een realistische voorstelling over ploegendiensten en vreemdgaan.
Zaterdag 16 juni 23.00 uur
Zondag 17 juni 15.00 uur en 20.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden

Life - All the Above
Een theatrale dansvoorstelling. Het gaat niet alleen om mooie bewegingen op muziek, er wordt een verhaal verteld door middel van dans. Een combinatie van Ballet, Breakdance, Hip Hop, Quick Style, Dance Hall, Contemporary, Funk, Pop en nog veel meer. In de voorstelling worden de stijlen samengevoegd en het verhaal wordt verteld op een vernieuwende wijze.
Zondag 17 juni 20.00 uur
Plaats: La Tentashon
Entree: 25 gulden

FILM

Filmhuis Openbare Bilbiotheek
10 en 12 juli: Unter Bauern.
In augustus: Io sono l’amore.

BOEKEN & LITERATUUR

De Vele Kleuren van de Liefde
De roman ´De Vele Kleuren van de Liefde´ van de auteur Jacques Hermelijn werd onlangs gelanceerd. Het eerste exemplaar is overhandigd op het Kabinet van de gevolmachtigde minister van Curaçao in Den Haag.

De schrijver was plaatsvervangend gevolmachtigd minister van de Nederlandse Antillen en onder andere bestuursraad van de stichting OCaN die de officiële gesprekspartner is van de regering voor het minderhedenbeleid.
Thema van deze roman is de intercultu-rele- en interraciale verhoudingen die zich afspelen bij jongeren uit families waarvan de ene ouder blank en de ander gekleurd is.
Anno nu blijkt volgens hem nog steeds dat jongeren uit gemengde relaties zich dikwijls niet als volwaardig geaccepteerd voelen in hun blanke omgeving. De auteur verwerkte in zijn boek uitzonderlijke liefdes- en familieverwikkelingen van de hoofdpersoon, zijn moeder, broer en van zijn uiteindelijke grote liefde Femke.
ISBN: 9789081747370
Meer informatie: http://het-nederlands-auteurs-bureau.pressdoc.com/32583-de-vele-kleuren-van-de-liefde

Door het oog van Egberdien
‘Door het oog van Egberdien - voor, tijdens, na gallery rg’. Het is een rijk geïllustreerde uitgave in het Nederlands met een Engelstalige samenvatting. Als eigenaresse van de avant-garde gallery rg eind jaren zestig en zeventig leverde Egberdien van Rossum een cruciale bijdrage aan de erkenning van kunst op Curaçao. Daarnaast zijn ook haar herinneringen aan het Curaçao uit de jaren zestig en zeventig van onschatbare waarde voor het eiland. Die herinneringen zijn nu voorgoed voor toekomstige generaties bewaard in deze memoires. Dit boek is tot stand gekomen dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds, Fundashon di Artista en Port'i Heru Publications. Verkrijgbaar bij Landhuis Bloemhof, Santa Rosaweg 6. www.bloemhof.an , E: info@bloemhof.an

VARIA

Landhuis Groot Santa Martha
Iedere eerste zondag van de maand houdt Landhuis Groot Santa Martha een Open Dag. Er is een keuze uit verschillende soorten krioyo-maaltijden, een buffet, lekkernijen en drankjes. Ook zijn er producten van de werkplaatsen te koop.
Tijd: 09.00 - 15.00 uur.
Toegang volwassenen: 2,50 gulden. Kinderen: 1 gulden.
Voor meer informatie: telefoon 864-7287.

Ascencion
Iedere eerste zondag van de maand is er vanaf 10.00 uur Open Huis op landhuis Ascencion. De toegang is gratis. Om 11.00 uur is er een rondleiding om en door het landhuis.
Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert vrijwel iedere donderdag rondleidingen over de plantage en omgeving. Vanaf 08.30 uur bent u welkom. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864-1950, 518-7265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.

Timmeren voor vrouwen
Leer timmeren vanaf stap 1: (maximaal 8 personen), dinsdagavond 19 en 26 juni, 3, 10 en 17 juli of donderdagavond 21 en 28 juni, 5, 12 en 19 juli van 19.00 tot 21.30 uur. Kosten 500 gulden voor vijf lessen inclusief alle materialen en elke les je eigen creaties. Locatie: Workshop Woodzz Design, Caracasbaaiweg naast Garage Lunapark. Inschrijven via info@woodzzdesign.com of bellen naar 666.9599.

Yoga in de natuur
Inspirerende ochtend in de natuur met gids, zondag 24 juni, 07.30 - 12.00 uur, kosten p.p. 25 gulden. Prachtige korte wandeling in de natuur van Banda'bou/San Nicolas, yoga/meditatie-sessie vindt plaats op uniek klein strand, badkleding met handdoek mee. Zorg voor eigen versnapering en water. Telefoon info, opgeven 5283029. info@yogacentrumcuracao.com

NOTEERT U ALVAST

‘A breast or Two’
Expositie en kunstagenda over borstkanker. In oktober zal in de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort de expositie ‘A breast or Two - Celebration of Life’ te zien zijn en de uitgave van de unieke Art Desk Dairy 2013, een kunstagenda met teksten van Nicole Grimmelt-Pieternella en illustraties van Wilson García. Meer dan veertig kunstenaars, waaronder José Maria Capricorne, Tirzo Martha, Ria Houwen, Evelien Sipkes, Yubi Kirindongo, Ellen Spijkstra, Hortence Brouwn en sieradenontwerpster Rebecca Paz, hebben zich laten inspireren door de teksten van de door borstkanker getroffen Curaçaose Nicole.

Dansmassage-workshop
Ubuntu, wellness-centrum, zaterdag 19 juli van 15.30 tot 18.30 uur.
Sta. Rosaweg 23
Kosten: 60 gulden per persoon
Maximaal 12 personen
Opgeven bij Margarete van der Wingen tel. 6642181 of e-mail: margaretevanderwingen@gmail.com

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa. Stuurt u alle info deze keer s.v.p. uiterlijk zondag 17 juni naar: agenda.cultuur@gmail.com.

De poëzie van Pierre Lauffer

Vaderlandsliefde en melancholie (Slot)

Tekst: Henry Habibe

III. Kantika pa Bientu

In de derde bundel *Kantika pa Bientu* (Liederen voor de Wind) uit 1964 ligt het accent - thematisch gesproken - niet op vaderlandsliefde. Lauffers poëzie ontstijgt hier het strikt lokale. De gedichten hebben - in tegenstelling tot de tweede bundel - een meer verhalend karakter gekregen. De anekdote is nu een belangrijke bouwsteen geworden. Er wordt hier en daar weliswaar een lyrische stemming gecreëerd, maar dat gebeurt aan de hand van een prozaïsch aandoende taal. Er vindt veel minder concentratie plaats, zoals gebruikelijk bij poëzie. Daardoor zijn de gedichten nu soms langer geworden. Dat neemt niet weg dat de taal beeldend blijft. Er zijn ook hier weer prachtige poetische kunstgrepen en er is ergens zelfs een *sinesthesie* te signaleren. We zouden kunnen spreken van een narratieve of vertellende stijl. De thema's zijn nu, over het algemeen genomen, teleurstelling, bezwaard geluk, liefde voor de natuur, nostalgie en melancholie. Onder 'melancholie' wordt hier niet zomaar teleurstelling of ontgoocheling verstaan. Evenmin een simpel heimwee naar het verleden. Een groot aantal gedichten spreekt van verdriet en weemoed waarbij de dichter aan zijn dood denkt of zich wenst terug te trekken uit de wereld van de mensen. In 'Di tur esnan ku den kaminda grandi' (Van al degenen die op de grote weg zijn) is hij bedroefd omdat zoveel bekenden allang verdwenen zijn. Hij is immers alleen achtergebleven. In weer een ander gedicht, 'No fada si mi sigui ripití' (Word niet boos als ik maar blijf herhalen) bekent hij, berustend, dat hij uit ervaring de mensen moet mijden. In 'Nokturno' wordt zijn nostalgie (het gemis van zijn vroegere vrienden) op vrij lyrische wijze beschreven. Hij maakt een nachtelijke wandeling en wordt gekweld door gruwelijke gedachten. Wanhopig verlangt hij naar de tijd dat hij samen met zijn vrienden gedichten hardop reciteerde. Maar pas in 'Mi ta stima e puñá di mi ruman melankolia' (Ik bemin de dolk van mijn zuster, melancholie) komt de ware betekenis van melancholie tot uiting, zoals Lauffer die altijd heeft opgevat. In Kumbu was er ook al sprake van en wel in het korte gedicht, getiteld 'Doló dushi' (Zoete pijn), waarin de dichter spreekt over zijn 'lijden'. Dat wil zeggen een 'zoet' lijden, zoals ook in de titel staat. In dit gedicht wendt hij zich tot zijn medemensen en smeekt: 'Ontneem mij niet het *genot* om te lijden!' Het betreft het thema zoals wij het ook bij de Nederlandse dichter Jan Slauerhoff tegenkomen namelijk het lijden als iets heerlijks ervaren en het zichzelf wondend behagen in het vergaan. Het genot dat de melancholie hem altijd verschafte, heeft Lauffer in 'Mi ta stima e puñá di mi ruman melankolia' in prachtige beelden beschreven. Had de dichter het in 'Ausencia' (*Patria*) alleen maar over zijn graf als 'een toestand van rust' en over het zich voelen als 'een door de wind losgerukt blad', nu wordt uitvoerig ingegaan op het *genot* ervan. De vertaling in het Nederlands luidt:

Ik bemin de dolk van mijn zuster, melancholie,
die ik blindelings volg tot de plek
waar ik aan mijn hersenstam
bloemen met zwarte blaadjes zie uitbotten:
zwarte, droeve, fluwelen blaadjes,
elk versierd met tranen en druppels bloed,
en opstijgend met de wervelwind
overgaan in een zwerm fregatvogels
tegen een loden hemel.

En gelaten ga ik liggen, met ontblote borst,
volkomen helder nog,
om zachtjes aan doorboord te worden,
terwijl ik bedolven word
onder een regen van zwarte bloemen
en het gekrijs van de fregatvogels
door de stilte van de mondi snijdt.

Een ademtocht word ik,
een wolk, ijle rook
die het lijk van zijn smalle schaduw
door droog, rotsachtig landschap sleurt.
In een desolate vlakte zal ik mij bouwen
een kerkhof van herinneringen,
waar ik elegieën zonder refrein kan gillen.
Melancholie, geliefde, zuster en meesteres,
welke vrouw kan jouw charme evenaren?
(12)

Was het gedicht 'Doló dushi' gebaseerd op het simpele beeld van een roos, waarvan de dichter zei dat hij die 'uit de as van zijn leven opgegraven had', in het langere gedicht uit Kantika pa Bientu is het beeldenspel rijker geworden. De morbide sfeer die hier gecreëerd wordt komt tot stand aan de hand van beelden als 'zwarte bloemen', 'loden hemel' en 'een ijle rook die het lijk van zijn smalle schaduw door droog en rotsachtig landschap sleurt...' Heel sterk is, overigens, het beeld van 'het bouwen van een kerkhof van herinneringen'. Terwijl de ik in 'Doló dushi' als het ware een beroep deed op de voorbijgaande mensen, richt hij zich nu tot zijn innerlijke melancholische toestand, die hij zijn 'geliefde zuster en meesteres' noemt en wel met het verzoek om hem met haar dolk te doden. Zoals de eerder opgegraven roos uit het tot as vergane leven als een genot ervaren werd, zo worden nu op min of meer paradoxale wijze het leed en de smart als een toestand van gelukzaligheid voorgesteld.

IV. Lágrima i sonrisa

De vierde dichtbundel Lágrima i sonrisa (Traan en glimlach) verscheen in 1973. Hij bevat, behalve gedichten, ook korte verhalen, die in de loop van de jaren zestig geschreven zijn. Daaronder bevindt zich onder meer een vrij lang gedicht waarin de hartstocht van de dichter voor een zwarte vrouw uitgestort wordt, 'Na morto di Zenobia'; bij de dood van Zenobia. Het zijn herinneringen aan lang vervlogen tijden. In de amoureuze cyclus 'Rosea den shinishi' (Ademtocht in as) betreft het geen zwarte vrouw. Het gaat nu om een jonge vrouw met een iets lichtere huidskleur, die ooit in de droom van de dichter verscheen en nu probeert deze zijn fantasie in werkelijkheid om te zetten. Het behandelt een liefdesaffaire met hier en daar de typische hartstochtelijke ontboezemingen. Verder bevinden zich in deze bundel een aantal gedichten gewijd aan de geloofscrisis van de dichter. De thema's vaderlandsliefde en melancholie, die voor deze bespreking gekozen werden, komen in deze bundel niet voor.

V. De laatste gedichten

Deze zijn in 1979, twee jaar vóór de dood van Lauffer, in het tijdschrift Kristòf verschenen. Het zijn voornamelijk herinneringen aan vroeger, toen hij een zeker geluk kende. Heimwee naar vroegere dagen! Er is nergens sprake van het 'zoete lijden', zoals dat even in Kumbu om de hoek kwam kijken. En - nog later - in Kantika pa Bientu. Ook zijn eeuwige afschuw tegen hypocrisie doemt hier weer even op. Hij beseft echter dat hij daartegen niets meer kan doen. In één daarvan geeft hij - met een zekere ironie - toe: 'Ik begrijp wel dat het clowneske spel bestaat uit een rondhuppelen in het leven zonder enige bevrediging'. Ergens schijnt hij ook - heel subtiel - afscheid te willen nemen. Er is één gedicht dat op de politieke situatie van die dagen betrekking heeft. Dit lijkt me wel van toepassing bij deze bespreking. Het begint met de vaststelling van zijn ongenoegen:

Ik heb genoeg
van het gedoe,
van het geruzie en lawaai,
zo dof, zo ronkend
in de verte... (13)

En het eindigt met een verklaring van zijn woede:

Kijk de groten van je land
eens zwelgen
in hun eigen vuile streken:
ze plukken je kaal
tot je niets meer hebt. (14)

Hier wordt stelling genomen tegen een groep uitbuiters. Was de felheid van de dichter tegen een bepaalde groep reeds naar voren gekomen in 'Mi tera' (*Kumbu*), nu betreft het een stellingname die iets scherper geformuleerd is. De groep die hij in *Kumbu* hekelde, werd 'sinbergwensa' (schaamtelozen of onverlaten) genoemd. En de dichter sprak toen van 'diefstal', waartegen hij in opstand kwam. Maar wie hij daarmee precies bedoelt, dat zegt hij niet. Veel later, in het zojuist geciteerde gedicht, spreekt hij van 'de groten van je land die zwelgen in hun vuile streken'. Op wie heeft hij het hier gemunt? Daar kunnen wij iets meer zekerheid over krijgen door te letten op Lauffers woorden uit een interview dat in 1976 plaatsvond. Uit die tijd dateert wellicht het bewuste gedicht. In dat interview nu kwam duidelijk naar voren wat een bewogen mens Lauffer was. Een mens die zijn hartenkreet uitte. Daarin zei hij onder meer: '*De politiek drijft! Ze hebben geen flauw benul waar ze heen gaan. Ik betwijfel of er enige planning is. Overal heerst een 'laissez faire laissez aller-mentaliteit'*. (15) Het ligt voor de hand dat met de 'groten van je land' de toenmalige Curaçaose politici bedoeld worden. Al met al kunnen wij zeggen dat het thema van vaderlandsliefde vanaf het begin tot het einde in de poëzie van Lauffer aanwezig is. De hem zo typische melancholische stemming is eigenlijk pas in *Kantika pa Bientu* tot zijn perfectie gekomen. Wat Lauffer in dit opzicht aan het einde van zijn leven beschreef zijn stemmingen die eerder op blijdschap duiden, op een ingetoomd geluk. De dichter is op het laatst niet werkelijk weemoedig. Van zijn taalgebruik kan gezegd worden dat na *Kantika pa Bientu* daarin geen vernieuwing meer optreedt. Er valt in zijn stijl niet veel nieuws meer aan te wijzen. Er is op het laatst weinig beeldspraak meer die blijk geeft van zijn vroegere originaliteit.

Pierre Lauffer

Resumerend

Als wij ons baseren op de besproken thema's, dan zien we dat er in de loop van de tijd (van 1944 tot omstreeks 1973) een ontwikkeling plaats heeft gevonden in de poëtische stijl van Lauffer. In Patria ging het - qua stijl - voornamelijk om de klank van de woorden. Het rijmen van de woorden speelt daarbij een heel belangrijke rol. Andere poëtische elementen in die bundel zijn de vele apostrofes of personificaties. In *Kumbu* wordt het taalgebruik anders. Op de eerste plaats gaat het niet meer om de klank van de woorden. Er vindt een overgang plaats van het klankaspect naar het semantische aspect van de woorden. De emotionele waarde van de woorden voert nu de boventoon. Bij deze nieuwe stijl wordt ook gekozen voor het vrije vers (in plaats van de regelmatige opbouw van de versregels) en wordt de taal ook plastischer.

In *Kantika pa Bientu* vindt er weer een kleine stilistische verschuiving plaats. De grote verdienste van Lauffer stoelt op het feit dat er vóór hem (dus vóór 1944) geen modernistische poëzie in het Papiaments bestond en dat híj die ingevoerd had. Maar deze 'vernieuwing' bleef beperkt tot de nog altijd conventionele stijl die ik in de bundels *Kumbu* en *Kantika pa Bientu* gesignaleerd heb. Dit is geenszins te vergelijken met die van de poëtische stromingen die in de jaren na de Eerste Wereldoorlog in Europa geïnitieerd werden. Zo experimenteerde de jongere generatie kunstenaars met geheel nieuwe poëtische vormen. In Spanje ontstond omstreeks 1927 het zogenoemde *Ultraísmo*, waarvan García Lorca één van de bekendste exponenten werd. In Frankrijk kwam het *Surrealisme* tot grote bloei en in Nederland waren eerst de *Expressionisten* en later de *Experimentelen* bezig met hun poëtische creaties, waarbij gebroken werd met de traditionele en klassieke vormen. Er heerste een geestdriftige hang naar een irrationele poëzie, waarbij getracht werd dromen te interpreteren en poëtisch te étaleren. Het impliceerde allemaal een revolutionaire ommekeer. Ook op de Spaanstalige Caribische eilanden werden deze nieuwere vormen geïntroduceerd. Zo ontstond op Cuba onder meer het zogenoemde *Afro-Cubanismo*, waarvan Nicolás Guillén de bekendste vertegenwoordiger werd. Uit het besproken werk van Lauffer zijn er geen voorbeelden te vinden die op iets van deze modernere stromingen wijzen. Een uitzondering is wel het feit dat Lauffer een paar ritmische gedichten heeft gecomponeerd waarbij het ritme van de tambú en de tumba nagebootst werd. Het is ook een feit dat Lauffer poëzie over met name de *Afro-Curaçaose* cultuur schreef, vergelijkbaar met wat Guillén en Palés Matos (Puerto Rico) op hun respectieve eilanden hadden gedaan. Maar er is toch ook wel een essentieel verschil. Als we goed opletten, dan zien we dat de Cubaanse son door Guillén aangewend werd om de rassendiscriminatie op zijn eiland te bestrijden. De zwarte man wordt, bijvoorbeeld, aangemoedigd om trots te zijn op zijn donkere huidskleur. Dan weer wordt hij aangespoord om in opstand te komen tegen de sociaal-economische wantoestanden. Vervolgens worden politieke situaties via de son gehekeld. Er is hier sprake van een sociaal en politiek geëngageerde poezie, hetgeen in overeenstemming is met de avantgardistische* tendensen. Een ander goed voorbeeld hiervan is 'La Plena del Menéalo' (Swingende Plena) van Luis Palés Matos, waarin de Portoricaanse dichter een jonge mulattin aanspoort om alsmaar te blijven dansen en hevig te bewegen 'opdat Uncle Sam zich eraan ergert en goed kwaad wordt'.

Bij Lauffer gaat het - in dit opzicht - praktisch altijd om de zwarte vrouw. Het betreft hier liefdespoëzie, waarin lyrische ontboezemingen jegens de vrouw plaatsvinden. De man doemt daar niet op. Het gaat er bovendien niet om de vrouw aan te sporen om voor haar rechten op te komen. Lauffer heeft in zijn poëzie geen politiek of sociaal doel voor ogen. Om deze reden kunnen wij dan ook niet spreken van een algehele vernieuwing. Lauffers poëtisch werk beweegt zich tussen twee polen: traditie en vernieuwing. Er is bij hem zeker een tendens om op te komen voor de eigen taal en cultuur, maar de wijze waarop dat gebeurt is niet avantgardistisch. Bij hem betreft het in het algemeen een poëzie waarvan hij zelf het thematische karakter ooit als volgt heeft aangeduid: 'Word niet boos als ik steeds herhaal hoe graag ik door de mondi dwaal om van de natuur en haar orkest te genieten'. Ook in zijn laatste gedichten (aan het eind van zijn leven) bleef hij zijn toevlucht zoeken in zijn herinnering aan vroegere dagen. Het is een poëzie waarin het strikt sociale ontbreekt. Lauffer behoort zodoende tot de 'zuivere' dichters, om even een term van A. L. Sötemann te gebruiken. (16)

**) De Amerikanen spraken lang van 'experimental poetry', terwijl in Europa de term 'avantgardistische poëzie' gebruikt werd.*

Noten

12. Nederlandse vertaling door Igma van Putte en Henry Habibe.
13. Nederlandse vertaling door Fred de Haas.
14. idem
15. Zie Opinion, Synode Prot. Kerk, Curaçao, mei 1976.
16. Zie: A.L. Sötemann, Over poëtica en poëzie, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1985; pp. 57-76.

Leesvoer

'Verdwijnpunt'

'Verdwijnpunt' is weer een rasechte Indridason met Erlendur in de hoofdrol. Inspecteur Erlendur was in de laatste boeken met vakantie.

Inmiddels is hij terug in zijn ouderlijk huis in de Oostfjorden, en wordt er steeds opnieuw herinnerd aan de verdwijning van zijn broer, waar hij zich persoonlijk verantwoordelijk voor voelt.

Maar niet alleen gebeurtenissen uit zijn eigen leven, ook andere, onopgeloste zaken komen bovendrijven. Zo raakte jaren geleden tijdens een storm in de bergen een groep Britse soldaten spoorloos.

In dezelfde nacht verdween er ook een jonge vrouw, die nooit meer werd teruggevonden. Erlendurs blik is voortdurend op het verleden gericht, hoe pijnlijk de confrontatie ook is.

Titel: Verdwijnpunt
Auteur: Arnaldur Indriðason
Uitgever: Q
ISBN/EAN: 9789021441962

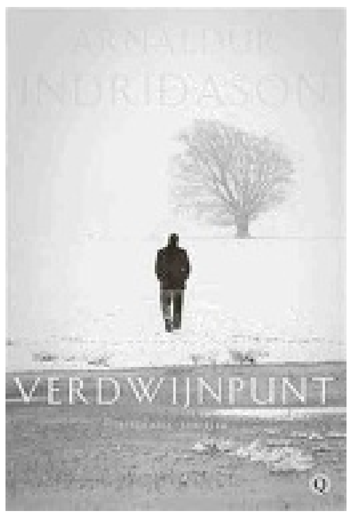

Ars Poëtica

Vaders

Gemaakt om heerlijk dichtbij te zitten
zwijgen. Ze kunnen stralen
als je iets fijns hebt gedaan.
Maar zichzelf in woorden vertalen,
lukt niet zo best.
Hebben ze slecht opgelet op school?

Vaders houden vast wedstrijden
met andere vaders: wie spreekt het minst
met kinderen? Mijn vader wint
altijd.

Als ik hem nu eens taalles geef?
Elke avond zegt hij me na:
was het leuk vandaag?
Gaan we zaterdag zwemmen?
Wanneer fietsen we weer samen?

Als hij dan goed studeert,
mag hij wat langer opblijven
met mij. Heerlijk dicht bij mij
samen zwijgen.

Daniel Billiet
uit: Alleen aan zee is de kust veilig
Uitgeverij Bakermat, Mechelen, 1993

CliniClowns
CliniClowns
voor zieke en
gehandicapte
kinderen.

Reef Care Curaçao
KUIDA REF KORSOU
Alarmnummer tel.: 569-2099
(24 uur bereikbaar)

Huntu Kòrsou

Fair Fashion (1)

Enige tijd geleden las ik een krantenartikel waarin de Curaçao International Fashion Week werd aangekondigd. Voor iemand als ik die niets met mode heeft, zou dit artikel normaal gesproken niet mijn aandacht hebben getrokken. Maar dat deed het wel, vanwege de presentatie van de kledingcollectie van ontwerpster Ellen Willink tijdens deze week.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Wat is er dan zo bijzonder aan deze dame en haar creaties? Zij ontwerpt kleding volgens het concept van 'slow fashion'. Willink: "Bij slow fashion gaat kleding langer mee en deze is tijdloos. De nadruk ligt op het bewuster ontwerpen en produceren van kleding. Zo maak ik gebruik van materiaal dat sterk is, waarvan de productie geen schadelijke invloed heeft op het milieu en de arbeiders onder goede werkomstandigheden werken."

En met deze manier van werken onderscheidt Willink zich van de overige ontwerpers van de modeweek.

Na dertien jaar een eigen kledingzaak te hebben gehad, heeft zij ruim twee jaar geleden de omslag naar 'verantwoorde mode' gemaakt. "Ik heb het altijd in mij gehad om duurzaam bezig te zijn". Ook wilde zij "duurzaam geproduceerde kleding aantrekkelijker maken en de samenleving laten zien dat deze kleding 'stylish' is." Zij vervolgt: "Ik heb niets met snelle mode, want alles is hetzelfde. Ik wil het verschil maken met mijn kleding."

En dat doet zij ook. Als één van de weinige ontwerpers in Nederland maakt zij gebruik van stoffen die ecologisch verantwoord vervaardigd zijn. "Zo maak ik gebruik van biologische katoen of linnen. Voor deze collectie op Curaçao heb ik zelfs gebruik gemaakt van afvalleer afkomstig van oude banken en kleding die ik op een bijzondere manier heb verzameld. Via een oproep van mijn man op 'Ruilkring', een marktplaats waarop mensen oude spullen kunnen ruilen, heb ik veel en mooi leer kunnen krijgen."

Wat haar ook uniek maakt is dat zij in haar atelier in Den Bosch een sociale werkplaats verschaft aan mensen die graag willen werken, maar door omstandigheden niet aan de bak kunnen komen. "Eén van mijn medewerkers spreekt de Nederlandse taal nauwelijks en de ander heeft geen werkervaring." Door hen de kans te geven om bij haar 'stage' te lopen doen zij werkervaring op.

Willink werkt samen met jonge mensen, zoals studenten, "want die hebben altijd frisse ideeën."

"Jammer", vindt zij het, "dat studenten nog niet voldoende bekend zijn met duurzame kleding." Daarom probeert zij als docent haar studenten bewust te maken van het belang van verantwoord ontworpen en geproduceerde kleding en voegt toe: "Via mijn creaties wil ik een inspiratiebron voor hen zijn."

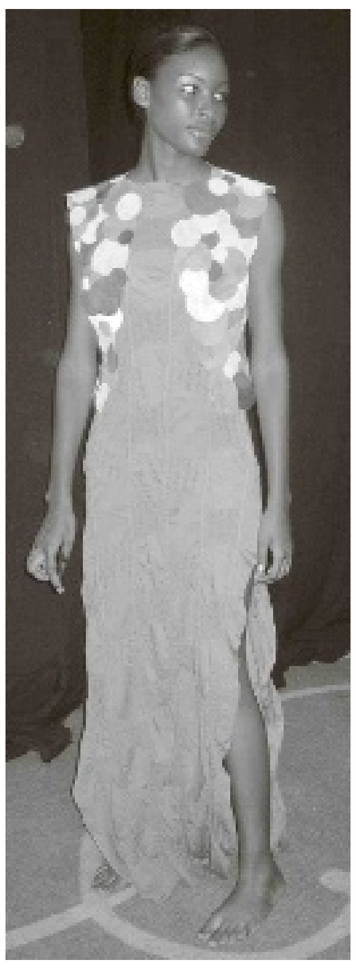

Haar collectie, die zij speciaal ontworpen heeft voor de International Fashion Week op Curaçao, draagt het thema 'Cirkel'. "Omdat", aldus Willink, "ik geloof dat alles doorgaat en oneindig gebruikt kan worden. Dit geldt ook voor de materialen die ik gebruikt heb." De cirkel, symbool voor het proces van recycling, is daarom steeds terug te vinden in deze collectie.

Volgende week ga ik erop in waarom Willink voor Curaçao heeft gekozen en de organisatie van de modeweek 'slow fashion' belangrijk vindt.

Meer informatie: www.ellen-willink.nl

Spotlight op dieren

Loodvergiftiging

De meest voorkomende oorzaak van loodvergiftiging bij huisdieren is door het opnemen van lood bevattende verf. In de Verenigde Staten en een aantal landen in Europa is het verboden om nog lood in verf te verwerken, maar op oudere gebouwen en structuren zijn deze verven in het verleden wel gebruikt. Wanneer deze gebouwen gerenoveerd worden of door het weer aangetast raken, kan het zijn dat de loodbevattende verf in het milieu terecht komt en de grond contamineert.

Tekst: Margot Hack

Dieren die graven in de grond/aarde kunnen op deze manier in aanraking komen met de looddeeltjes, maar ook wanneer ze ergens hebben liggen slapen en vervolgens zichzelf wassen (likken).

Lood kan ook op andere manieren binnen gekregen worden: speelgoed, visgerei, soldeer, uitlaatgassen, auto-batterijen, loodgietersmateriaal, teerpapier, loodfolie, golfballen en niet goed schoongemaakte keramische eet- of drinkbakken. Water is zelden een bron van loodvergiftiging.

Puppies en jonge honden hebben meer de neiging om op vreemde voorwerpen te kauwen dan volwassen honden, dus deze zullen vaker het slachtoffer zijn. Katten kauwen zelden op voorwerpen en zullen dus alleen besmet raken door het likken van hun vacht in een loodhoudende omgeving. Lood heeft invloed op de stabiliteit van het rode bloedcel membraan. Jonge dieren zijn gevoeliger voor loodvergiftiging omdat ze een minder goed ontwikkelde bloed-hersen-barrière hebben en tevens een grotere opnamecapaciteit.

Tekenen van loodvergiftiging omvatten veranderingen in het gedrag zoals slaperigheid, agressie, constant happen, epileptische aanvallen, hysteria, verstoppen op donkere plekjes en depressie, kwijlen, verlies van eetlust, gewichtsverlies, braken en diarree. Symptomen bij de kat bestaan uit anorexia (verlies van eetlust), braken, diarree en epileptische aanvallen. De toxische dosis van lood voor huisdieren is 10 tot 15 mg per kilogram lichaamsgewicht wanneer het om een enkelvoudige dosis gaat. Meestal gaat het echter om lagere doses die over langere perioden opgenomen worden. We spreken dan van een chronische loodvergiftiging en dit gaat dan meestal om 5 mg/kg lichaamsgewicht per dag.

Het testen op lood gebeurt door middel van een urine- of bloedtest en als er sprake is van een loden voorwerp in het maagdarmkanaal dan kan er een röntgenfoto gemaakt worden.

Behandeling bestaat uit het verwijderen van de loodbron (chirurgie bij een voorwerp in het lichaam en de verf in geval van een omgevingsbesmetting), decontaminatie (maagspoeling, klisma's, actieve koolstof - bijvoorbeeld Norit en chelatie-therapie waarbij je probeert met stoffen die lood binden het in een veilige vorm buiten het lichaam te krijgen). De prognose is afhankelijk van de ernst van de symptomen en de hoeveelheid tijd van de blootstelling. De meeste dieren houden er geen neurologische symptomen van over wanneer ze genezen.

"Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!"

Dierenartsenpraktijken Vredenberg,
Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

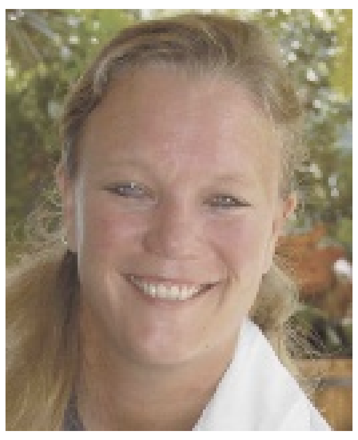

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL: 1. Trots; 8. rivier in Frankrijk; 11. gewas; 12. deel van de visvangst voor de bemanning; 13. gezet; 14. bijbelse stad; 16. rivier in Frankrijk; 18. Europeaan; 19. rivier in Siberië; 20. onder (in samenst.); 22. ergo; 24. Engels telwoord; 25. schel; 26. van geringe breedte; 28. slavengevangenis; 30. Londense wijk; 31. haag; 33. ton; 34. wijnsoort; 36. uitroep; 37. deel van een schip; 38. plaats op Sumatra; 40. nieuw; 42. clown; 45. melkklier; 46. nutteloos; 48. stadium; 50. vorm van het boeddhisme; 51. Noach; 52. alcoholische drank; 54. deelgenoot; 55. voorzetsel; 56. persoonlijk vnw.; 58. waterkering; 60. muzieknoot; 61. deel van het bestek; 62. familielid; 64. ondergang; 66. klem; 67. stibium.

VERTICAAL: 1. Opgaande beweging; 2. uitroep van spijt; 3. scheepstouw; 4. zachtaardig; 5. getijde; 6. spoedig; 7. dierengeluid; 8. afstammeling; 9. persoonlijk vnw.; 10. als één man; 13. rivier in Schotland; 15. alcoholische drank; 17. geplooide hals-kraag; 18. dochter van Cadmus; 19. ooruil; 21. uitroep van afkeer; 23. tropische grasvlakte; 24. overspelig; 25. kooppoging; 27. Hongaarse componist; 29. bevel; 30. engel; 32. erfelijkheidsdrager; 34. onbepaald vnw.; 35. met een heiblok vaststampen; 38. toonkunst; 39. boom; 41. voegwoord; 43. loopvogel; 44. middelgroot; 46. familielid; 47. duur; 49. deel van een hengel; 51. landtong; 53. atlantisch bondgenootschap; 56. onderwereld; 57. mier; 59. echtgenoot; 61. persoonlijk vnw.; 62. voorvoegsel; 63. vogelproduct; 65. Chinese afstandsmaat.

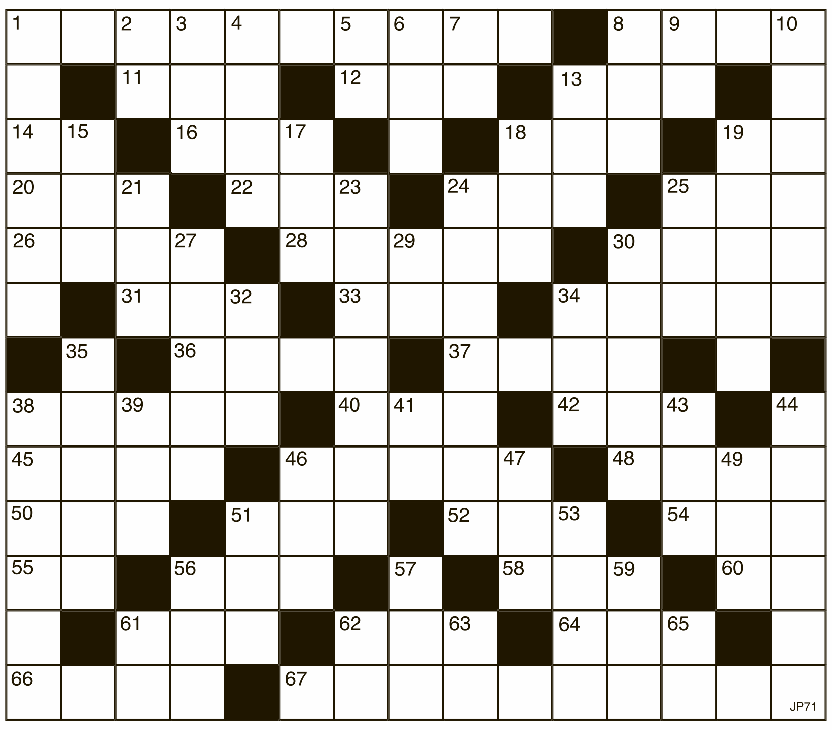

JP71

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

C.de Mildt
Cumana 101-D
Aruba

Patrick Wagner
Gladiolenweg 15
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

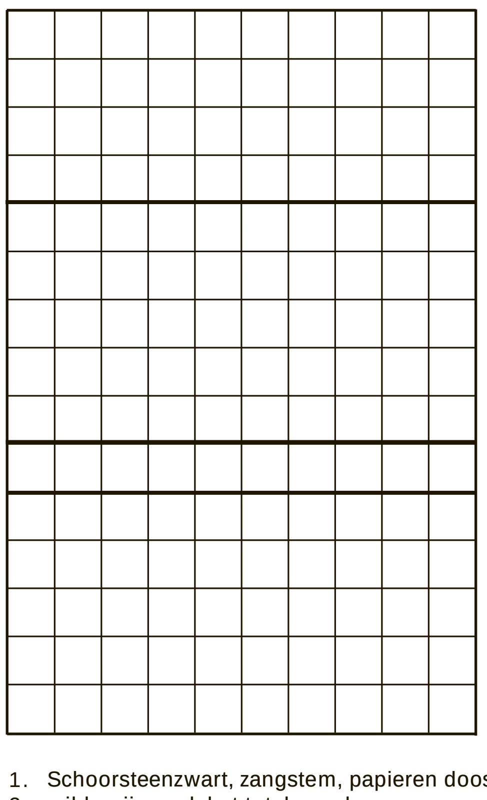

1. Schoorsteenzwart, zangstem, papieren doosje;
2. wild zwijn, wal, het totale werk van een kunstenaar;
3. slotwoord, Franse schilder, kledingstuk;
4. wandelplaats, zeerover, zelftappende schroef;
5. mikpunt, dwalen, Europese hoofdstad;
6. middelpunt, draaien, bezinning;
7. rivier in Italië, hoog bouwwerk, studentenbegeleider;
8. ongevuld, lil, dooier;
9. stootwapen, meppen, neusklank;
10. deel van de voet, bouwmateriaal, bovendien.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

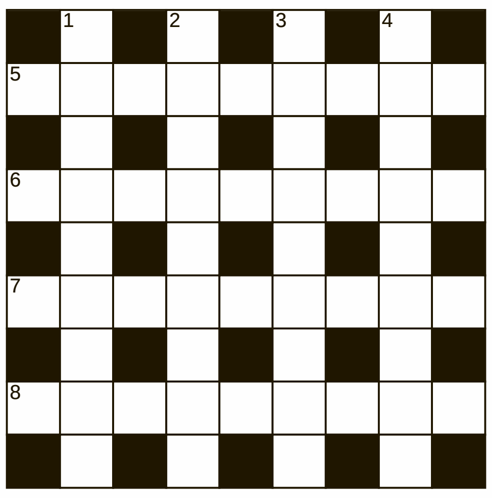

Horizontaal:
5. Breekbaar aan de voet (5);
Hij heeft een meer dan onbehouwen ego (8);
6. Plons! (8);
Het is gemeen om zo te zingen (4);
7. Blaas om een slee te signaleren! (6);
De betekenis van een aandeel (6);
8. Die deugniet is ten tweede boosaardig (5);
Stadsdeel met een slecht slot (8)

Verticaal:
1. Suf hoofdstuk (5);
De god van de ruimtevaart (6);
2. De handel die men overbrengt (5);
Schaakmeester uit naam van de eigenaar? (7);
3. Achteruitgang van het water (6);
Struikelen om te vangen (6);
4. Naar buiten gaan om af te vallen? (8);
Weinig ruimte is angstaanjagend (3)

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

D	N	A	T	S	E	B	P	L	U	H	D	G
A	S	A	T	L	O	O	H	C	S	O	N	K
G	J	N	IJ	F	R	A	A	H	B	I	IJ	L
L	N	S	A	G	L	O	W	D	T	L	E	N
A	L	I	A	E	E	V	N	T	E	C	R	A
V	K	E	L	P	E	I	O	D	N	A	R	P
F	R	N	E	E	E	R	O	O	A	E	N	K
A	U	A	N	N	D	D	O	N	P	E	O	O
N	H	P	G	K	O	F	N	P	E	K	S	O
R	C	S	A	E	E	I	A	O	L	A	M	K
E	S	J	I	L	W	W	T	L	T	S	I	L
K	A	N	E	R	E	N	E	I	E	O	S	E
K	A	T	E	L	E	T	E	N	D	T	R	N
M	S	K	E	K	S	G	U	E	B	D	O	S
T	E	O	E	E	S	P	E	C	I	B	A	H
B	E	D	V	M	N	E	D	IJ	W	E	O	T

Additioneel
Bekerwinnaar
Beug
Biceps
Deken
Dodelijk
Eindbod
Haarfijn
Hotelafdeling
Hulpbestand
Kajak
Kernafval
Manie
Oelewapper
Pasja
Rotonde
Rotting
Sake
Schooltas
Schurk
Simson
Snelkookpan
Span
Telefooncel
Toewijden
Vee
Veste
Wolga

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

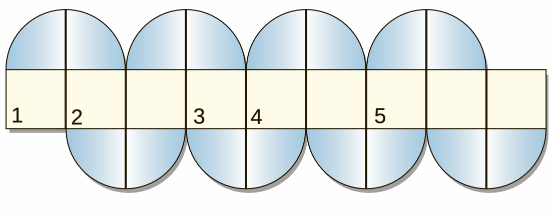

1. Soort lama; 2. deel van het oog; 3. zeestraat tussen Denemarken en Zweden; 4. stijfkramp; 5. stad in California.

© Puzzelland/120616

SUDOKU

2			5			6	8	
	8	1	4	2			7	
						3		1
		9			6			3
	7				2	8		
	3		1		4			
3			7	4			6	5
5		2	6					
					5		1	8

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

6	5	8	2	4	7	9	1	3
4	9	1	6	3	5	8	2	7
2	7	3	1	9	8	4	5	6
5	2	9	8	7	6	1	3	4
3	8	6	9	1	4	2	7	5
7	1	4	3	5	2	6	9	8
8	6	7	5	2	9	3	4	1
1	4	2	7	6	3	5	8	9
9	3	5	4	8	1	7	6	2

OPLOSSINGEN VAN VORIGE WEEK

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Arena; 5. die; 8. ramsj; 12. tas; 13. gironde; 16. ene; 17. la; 18. kano; 19. fiks; 21. er; 22. eren; 24. nenia; 26. paus; 28. por; 30. fan; 31. sul; 32. editie; 35. whisky; 37. eg; 38. ontario; 39. mi; 40. oorlog; 42. schelm; 45. aal; 46. der; 48. kid; 49. memo; 51. gerei; 53. gent; 55. al; 56. steg; 58. pech; 60. ar; 61. rag; 63. ukelele; 65. pau; 66. snoek; 67. lijn; 68. storm. VERTICAAL: 1. Atlete; 2. raar; 3. es; 4. aga; 5. droef; 6. io; 7. enfin; 8. rek; 9. me; 10. sneu; 11. jersey; 14. inn; 15. dia; 18. knot; 20. spui; 23. epigram; 25. namaker; 27. alsmede; 29. riool; 31. shock; 33. deo; 34. eng; 35. wis; 36. kil; 40. opmars; 41. laos; 43. high; 44. metrum; 46. degel; 47. repen; 50. elan; 51. gek; 52. iel; 54. naar; 57. tuk; 59. ces; 62. go; 64. lij; 65. po. Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. Paardlaag; 6. stegenzin; 7. uitzetpil; 8. botlijnbus. Verticaal: 1. Baltviool; 2. vrijgezels; 3. plandtong; 4. baminibus. Anagram: 1. leer-deler-dealer; 2. gent-genet-regent; 3. loof-kloof-alkoof; 4. ramp-amper-ampere; 5. veen-geven-geneve; 6. eris-serie-sirene; 7. abel-tabel-tablet; 8. tent-netto-ontzet; 9. reus-beurs-erebus; 10. dier-ieder-leider. Eindoplossing: DRAAGSTOEL Woordzoeker: DWEILFEESTEN Puzzelslang: 1. Vide; 2. etentje; 3. eelt; 4. tapioca; 5. agnaten. Het sleutelwoord luidt: VENETIAAN

'Kuifjeland'

Chisinau, ook in het verleden wel Kishinev genoemd en daterend uit 1436. Chisinau, letterlijk 'bron van water', uitgegroeid van arm boerengehucht bij een bron tot bedrijvige handelsplaats. Chisinau, het is de hoofdstad van Moldavië met ruim 700.000 inwoners.

Tekst: Hans Vaders Foto's: Archief

De romanticus en negentiende eeuwer Mihac Eminescu, waarschijnlijk de beroemdste en meest invloedrijke poëet en schrijver in de Roemeense taal, stel ik mij hier voor, lopend door de verregende straten, voordat hij manisch depressief werd en op vrij jonge leeftijd overleed. Maar het stadsbeeld is sinds die tijd aanmerkelijk veranderd. De Tweede Wereldoorlog eiste onder meer een zware tol, het grote Joodse bevolkingsdeel werd nagenoeg gedecimeerd en ook een vernietigende aardbeving liet streek en stad bepaald niet onberoerd.

De Belgische striptekenaar Hergé zou er zijn inspiratie vandaan gehaald kunnen hebben voor zijn Kuifje-album 'De zaak Zonnebloem', verschenen in de hoogtijdagen van de Koude Oorlog en zich afspelend in het schimmige Bordurië.

Hij schetst een oorlogszuchtig Sovjetachtig land dat gebukt gaat onder militaire dictatuur en de gevleugelde woorden van de machthebbers in de gedachten van een ieder: 'bij de snorharen van Plekszy-Glatz'. Daar moesten we in de jaren vijftig van de vorige eeuw dus maar liever niet zijn, in zo'n Stalinistisch land, was in feite de indringende boodschap van de gelouterde artiest.

Tsja, en toen was ik in de Republiek Moldavië, in het Roemeens de Republica Moldava, grotendeels gelegen tussen de rivieren Proet en Dnjestr in Oost-Europa. Het land wordt in het westen en het zuiden begrensd door Roemenië en in het noorden en het oosten door Oekraïne, een straatarm land en een van de vroegere Sovjet-republieken.

De tegenwoordige Republiek Moldavië verwijst in zijn naam naar het historische vorstendom, dat tussen de Karpaten en de Dnjestr lag en daarmee een groter gebied besloeg dan het huidige land. Een tragisch land eigenlijk. In de Tweede Wereldoorlog veroverden de Duitsers en later de Russen het gebied. De Bessarabiërs, in het Roemeens de bewoners van het gebied, werden gedeporteerd naar Siberië en andere verre delen van Rusland, terwijl Russen en Oekraïners het gebied in steeds grotere getale bevolkten en alle hoge functies innamen. Het communisme werd ingevoerd en dit vertaalt zich deze dagen nog steeds in een stroef werkend overheidsapparaat, corruptie en een democratisch deficit.

Valt in zo'n land, deze voormalige Sovjet-republiek, eigenlijk nog wel iets lekkers te eten luidt de hamvraag. Toch wel, voor een ieder wat wils, vooral wanneer dit gepaard gaat met een stevig glas Moldavische wijn. Reis door het land en geniet bijvoorbeeld van 'mititeyi', de kleine gegrilde worstjes met uien en pepers of van 'mamaliga', een dikke ietwat kleverige pudding op basis van maïs, verorberd met kaas en een vleesschotel met zuurkool. Ook 'toscana', een stew op basis van varkensvlees met zoetzure watermeloen en appels valt niet te versmaden voor de liefhebber. Dit gaat daarnaast ideaal samen met een Nistru- of Doina-brandy.

De vruchtbare zwarte aarde, de zogenoemde 'chernozem' produceert een aanzienlijke hoeveelheid smaakvolle ingrediënten voor de maaltijd: een keur aan druiven, fruit, groenten, vlees en zuivel, die hun weg vonden in de traditionele nationale keuken én het keurmerk van het land: veelal ecobiologisch van aard. Een 'clean cuisine' dus.

Een grote oogst. Tomaten, peper, aubergines, diverse soorten kool, bonen, uien, knoflook en look. Die worden ruim gebruikt in soepen, sauzen en salades, gebakken, gestoomd, gezouten en gemarineerd. Vreemd eigenlijk die overvloedige oogst. Want Moldavië heeft een gematigd landklimaat met forse neerslag gedurende het hele jaar. De winters strekken zich van circa half december tot in april uit en zijn door de oostenwinden in het oosten en het zuiden erg streng met veel sneeuwval.

Een overdenking waard wanneer je door de nogal sombere straten van Chisinau zonder paraplu in de regen loopt op zoek naar een gezellig overdekt terras en een boeiend gesprek met een vriend in een aanpalend restaurant. Het eten is er in ieder geval goed. Wordt het een colţunaşi, een portie gevuld met witte kaas, 'colţunaşi cu brînză', met vlees, 'pelmeni' of 'colţunaşi cu carne' en kersen? Nou ja, dat laatste staat in ieder geval op de kaart en valt best te pruimen. Daarna weer op weg: Chisinau International Airport wacht. Weg uit het land van Kuifje en Zonnebloem dat nog steeds trekjes vertoont van een communistische heilstaat, maar zich maar al te graag bij de Europese Unie zou willen aansluiten.

KOOK MEE MET MAY

Witte bonen in een aardewerkschaal uit de oven

500 gram witte bonen, gewassen en geweekt gedurende de nacht
1 ui, schoongemaakt en klein gesneden
1 rode paprika, zaden en zaadlijsten verwijderd, in stukken gesneden
naar smaak stukjes verse promèntè
1/2 cup gewone olijfolie
vers gemalen zwarte peper
beetje tarwebloem
gemalen rode peper
zout
peterselie en munt

De bonen door een zeef laten uitlekken en met voldoende water aan de kook brengen en in 45 minuten bijna gaar laten worden. Geen zout toevoegen!
De bonen afgieten en het kookvocht bewaren. Apart houden.
De oven tot 400 graden Fahrenheit voorverwarmen.
In een pannetje met dikke bodem de olie verhitten en de ui, de paprika en de verse peper zacht laten worden. Beetje tarwebloem en zwarte peper naar smaak toevoegen.
Alles overhevelen naar een aardewerkschaal en de bonen met een soepschep van het kookvocht toevoegen. Met rode peper, zout, peterselie en munt bestrooien en met de deksel op de schaal in de voorverwarmde oven 20 à 30 minuten (niet te lang!) laten pruttelen.
Heerlijk met alle soorten vlees.
Voor 4 à 6 personen.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Callabriga Dão, Portugal

Druivensoort:	**Touriga Nacional, Tinta Roriz, Affrocheiro Preto**
Streek:	**Dão**
Kleur:	**Pruimenjam**
Geur:	**Pruimen, rode paprika**
Smaak:	**Volle rijke fruitsmaken met kruidnageltoon**

Deze witte bonenschotel is natuurlijk een bijgerecht, dus qua wijn kunnen we er verschillende kanten mee op. Bij de bonen zou ik het liefst gebraiseerde varkensnek of een stoofschotel van ossenstaart maken en op een traditionele wijze laten stoven met gebruik van veel donkere specerijen zoals kaneel, nootmuskaat en kruidnagel. Hierdoor ontstaat er een mooie aanvulling op het gerecht met de witte bonen.
Volgt u mij in deze aanbeveling, dan zou ik gaan voor een heerlijke 'warme' wijn uit het oude wijngebied Dão, gelegen in centraal-Portugal. Smaken van pruimenjam met een vleugje kaneel en fijne, zachte zuren. Een wijn met een intense 'warme' gloed, perfect bij de gestoofde smaken van het vlees en de specerijen geserveerd met de overheerlijke bonenschotel van May uit de schaal van aardenwerk.

Santé!

LICORES MADURO

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro & uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Frankrijk, eeuwig wijnland!

Fransen zijn slecht in de marketing van hun wijnen, zegt men. De wijnbedrijven zijn door hun te geringe omvang amateuristisch en ze passen zich niet aan de smaak van de markt aan.

Franse wijnboeren hebben zich niet gek laten maken.

Tekst: Erik van Kampen

De Franse wijnboer is zo arrogant om wijn te maken die hij zélf goed vindt!

En dat is de wijn zoals zijn vader en grootvader die al maakte. Traditie wordt dus boven marktonderzoek gesteld. De Fransoos wordt daardoor aan alle kanten ingehaald door de Chileen, de Zuid-Afrikaan en de Amerikaan, die wél goed naar de klant luisteren.

De meeste wijnmarktdeskundigen zijn het daarover eens. Maar is het ook echt waar?

Een mooi voorbeeld hoe marktgericht de wijnboeren in de nieuwe wijnlanden werken, hebben we de afgelopen jaren in Californië kunnen zien. De roadfilm 'Sideways', een prachtige tragiekomedie over twee mannen die op wijnreis gaan door de Californische wijngebieden en zeer de moeite waard is om te bekijken, won in 2004 een Oscar en werd over de hele wereld bewonderd en gewaardeerd, vooral door wijnliefhebbers.

Scène uit Sideways.

De film is één grote lofzang op de Pinot Noir uit Californië. De tot dan toe populaire Merlot wordt in de film als absoluut 'not done' weggezet. Gevolg: een enorme toename in de populariteit van Californische Pinot Noir. Veel wijnboeren in de streek besloten daarop hun 'saaie' Merlot te rooien en te verruilen voor wijngaarden waar de 'hippe' Pinot Noir aangeplant kon worden. De productie van Californische Pinot Noir verdrievoudigde sinds het uitkomen van de film. Ik geef ruiterlijk toe dat ik na het zien van de film ook weer eens meer aandacht ging besteden aan de Nieuwe Wereld Pinot Noir van producenten als Robert Mondavi en Mc. Manis.

Dát is inspelen op de markt.

Kom daar eens om in Frankrijk! Die Fransen doen al honderden jaren min of meer hetzelfde. Vraag een wijnmaker in de Bordeaux z'n Merlot te rooien en eens wat anders aan te planten: hij pleegt - zonder overdrijven - liever zelfmoord dan dat te doen. Zéker als het om Pinot Noir zou gaan. Merlot hoort in de Bordeaux zoals Pinot Noir in de Bourgogne hoort. De Franse wijnboer laat zich niet door de markt voorschrijven wat voor wijn hij moet maken.

Je zou denken dat die eigenwijze houding door de klant snel zou worden afgestraft. Maar niets is minder waar. Want alle marketinginspanningen van de Amerikanen ten spijt, wordt die Californische Pinot Noir nog steeds vergeleken met de bijzondere rode wijnen uit de Bourgogne zoals Pommard, Aloxe-Corton, Gevrey-Chambertin en Santanay en de Californische Merlot met die uit de Bordeaux zoals Pomerols en goede Saint-Emilions.

Wijnmakers uit de nieuwe wijnlanden staan te juichen als ze in een blindproeverij eens hoger scoren dan de Fransen, en menen daarmee het gelijk te halen dat Frankrijk heus niet meer de beste wijn ter wereld maakt. Maar hoe harder gejuicht wordt, des te meer bewijzen die wijnmakers het tegendeel. Want Franse wijn is nog steeds de norm waaraan getoetst wordt. Dat is de wijn die je eigenlijk zou willen drinken.

Hoe die Fransen dat voor elkaar hebben gekregen? Dat is de paradox van wijnmarketing op zijn Frans. Door eeuwenlang nauwelijks te sleutelen aan hun wijnen, hebben de Fransen een aantal zeer bekende en herkenbare 'merken' gecreëerd. Juist omdat de Fransen zich in al hun arrogantie niet gek hebben laten maken door de grillen van de markt.

Laten we hopen dat dat nog lang zo blijft, want voor mij is en blijft Frankrijk de bakermat van kwaliteitswijn in de breedste zin van het woord.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

ÑAPA Business

16 juni 2012

Accreditatie Rechtenfaculteit UoC

Kwaliteit meer dan gewaarborgd

Peter Klik

De Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de University of Curaçao (UoC) kreeg onlangs een 'positieve beoordeling' van de NVAO (de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie). Deze beoordeling geeft aan dat de faculteit aan dezelfde kwaliteitsnormen voldoet als alle rechtenfaculteiten van de universiteiten in Nederland. Dr. Peter Klik, sinds enige jaren decaan van de rechtenfaculteit van de UoC, is trots.

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Ken Wong

"Het is een erkenning van de kwaliteit van de opleiding. De beide wetenschappelijke rechtenopleidingen, zowel de bachelor als de master hebben deze positieve beoordeling van de NVAO gekregen. We zijn met name alle docenten, zowel staf-, lokale, gast- als internationale gastdocenten dankbaar, die door hun inzet, inspanningen en toewijding door de jaren heen de kwaliteit van de opleidingen waarborgen. We hebben altijd goede opleidingen gehad. Er zijn op het eiland heel wat oud-studenten die op allerlei hoge posities zitten", aldus Klik.

In Nederland worden de rechtenfaculteiten iedere zes jaar beoordeeld op hun kwaliteit. De rechtenfaculteit op Curaçao heeft nu voor het eerst met dezelfde ronde meegedaan en men is beoordeeld conform hetzelfde beoordelingskader als de Nederlandse rechtenfaculteiten. De NVAO in Nederland is belast met de beoordeling van de kwaliteit van de opleidingen (accreditatie) en aangezien de UoC niet onder de Nederlandse onderwijswetgeving valt is een speciale regeling getroffen op grond waarvan de NVAO een positieve beoordeling aan de opleidingen van de UoC kan verlenen. Deze positieve beoordeling is ook op de website van de NVAO vermeld en is gelijkwaardig aan hetgeen in Nederland onder 'accreditatie' wordt verstaan.

De opleidingen werden beoordeeld aan de hand van zes onderwerpen, te weten: doelstellingen opleiding, programma, inzet van personeel, voorzieningen (zoals een bibliotheek), interne kwaliteitszorg en resultaten. Een panel van de QANU (Quality Assurance Netherlands Universities) bezocht in februari 2010 de faculteit. Zij brachten een positief advies uit over de opleiding en dit positieve advies werd door de NVAO vertaald in een positieve beoordeling. Mogelijkheden tot instroom of doorstroming naar andere opleidingen bestaan al op basis van samenwerkingsovereenkomsten en UoC-studenten maken regelmatig gebruik van deze mogelijkheden. Denk aan toelating op basis van de propedeuse of op basis van een voltooide bachelor aan de UoC tot een master in Nederland. De positieve beoordeling van de NVAO houdt niet in dat afgestudeerden van de faculteit in Nederland toegang hebben tot de zogenaamde togaberoepen op de (voormalige) Nederlandse Antillen.

De toenmalige Universiteit van de Nederlandse Antillen, thans UoC, is opgericht bij Landsverordening Universiteit Nederlandse Antillen van 12 januari 1979 (UNA). De universiteit is de voortzetting van de Rechtshogeschool van de Nederlandse Antillen die op 6 oktober 1970 vanuit een behoefte aan lokaal opgeleide juristen werd opgericht en van de in 1972 opgerichte Antilliaanse Hogere Technische School. De eerste drie jaar werden de studenten aan de Rechthogeschool uitsluitend opgeleid voor het kandidaatsexamen Nederlands-Antilliaans Recht. In 1973 is begonnen met een studierichting bedrijfskunde; de Rechtshogeschool werd Hogeschool van de Nederlandse Antillen en uit deze twee opleidingen kwamen uiteindelijk de Faculteit der Rechtsgeleerdheid (FdR) en de Faculteit der Sociaal-Economische Wetenschappen (SEF) voort. Met de veranderingen in de staatkundige structuur, de opheffing van de Nederlandse Antillen met ingang van 10 oktober 2010, is de UNA overgegaan naar het land Curaçao, waarbij de UoC zich echter nadrukkelijk in de regio wil positioneren met aandacht voor internationale ontwikkelingen.

De faculteit heeft vanaf haar bestaan altijd goede contacten en samenwerkingsovereenkomsten gehad met de Erasmus Universiteit en universiteiten in Nijmegen en Utrecht. Op basis van de positieve beoordeling die er nu is wil men betere afspraken maken en een betere uitwisseling met Nederland op gang brengen. "Studenten kunnen bijvoorbeeld na het eerste jaar overstappen naar Nederland of andersom, studenten van daar kunnen hier naartoe komen." Juist de kleinschaligheid van Curaçao ziet Klik als een groot voordeel voor studenten. "De studenten gaan niet verloren in de grote massa. Hier staan de studenten centraal. Ze krijgen les van leden van de vaste staf en ook van lokale gastdocenten, zoals advocaten, rechters van het Gemeenschappelijk Hof en internationale gastdocenten, waarbij we de beste docenten van alle Nederlandse faculteiten aantrekken."

De Nederlandse gastdocenten komen niet alleen om colleges aan de studenten te geven, maar ze worden dikwijls ook ingezet in de gemeenschap. "Zo was er een rechtspsycholoog die voor de rechterlijke macht iets heeft gedaan en we organiseren studiemiddagen, zoals een studiemiddag inzake het nieuwe verzekeringsrecht. De gastdocenten geven ook regelmatig lezingen, die voor iedereen toegankelijk zijn. We hebben natuurlijk ook veel waardering voor onze lokale gastdocenten die ondanks hun drukke banen tijd vrij maken voor de UoC", aldus de decaan.

De hele UoC is al jaren bezig met het proces van positieve beoordelingen en de rechtenfaculteit begon er in 2004 al mee. Alle docenten en medewerkers die vanaf die tijd tot heden aan de rechtenfaculteit werkten of eraan verbonden waren zijn betrokken geweest en Klik noemt met name de twee programmamanagers Britta Behrend en Kitty van Gendt. Op centraal niveau werd het gehele proces van alle faculteiten ondersteund door Sharine Isabella. Er werd een visitatiecommissie ingesteld die uit docenten en gastdocenten bestond en er vond eerst een 'proefvisitatie' plaats met als voorzitter prof. Ewoud Hondius uit Utrecht. Naar aanleiding van de proefvisitatie schreef de hoogleraar in het juridisch studentenblad Ars Aequi een lovend verhaal over de rechtenfaculteit op Curaçao.

Een andere positieve ontwikkeling vindt Klik dat er de laatste drie jaar twee promoties zijn geweest aan de faculteit en binnenkort promoveert docente strafrecht Annemarie Marchena als derde met haar proefschrift 'Detentie van jeugdigen in Curaçao'.

De internationale erkenning die de positieve NVAO-beoordeling inhoudt zal ook andere internationale contacten vergemakkelijken. De faculteit heeft al een samenwerkingsovereenkomst met Loyola New Orleans. Via dit netwerk kunnen de studenten ook deelnemen aan zomercursussen in Europa. De UoC-studenten hebben zelfs gratis toegang tot het Winter Program van enkele Amerikaanse faculteiten, onder meer van de Hofstra University in New York, dat jaarlijks op Curaçao wordt georganiseerd. De positieve beoordeling brengt de faculteit op een hoger niveau, gelijkwaardig aan de universiteiten in Nederland en dat opent vele perspectieven voor docenten en voor de huidige en toekomstige studenten.

Student Timothy Bissessar

Stage bij Hoge Raad

Timothy Bissessar

Timothy Bissessar is 24. Hij is geboren op Trinidad en Tobago en woonde zijn tienerjaren op Bonaire. Na zijn middelbare school ging hij aan de University of Curaçao rechten studeren.

Hij koos voor die studie omdat die opleiding de enige was die aansloot op twee van zijn hobby's, namelijk discussiëren en debatteren met anderen. Achteraf bleek deze veronderstelling echter een klein gedeelte te zijn van de opleiding. "Niettemin zijn discussiëren en debatteren belangrijke facetten binnen bepaalde rechtsgebieden", zegt hij.

Op het moment loopt hij stage bij de Hoge Raad der Nederlanden in Den Haag. "Aanvankelijk werden de banden met de Hoge Raad gelegd via de faculteit. Van oudsher trekt de UNA de 'de crème de la crème' van hoogleraren, advocaten en rechters aan. Na een bezoek van een raadsheer die als gastdocent op de universiteit doceerde, heb ik de banden warm gehouden en gesolliciteerd voor een plek in Den Haag. Dit proces heeft bijna een jaar geduurd. Met als gevolg dat ik de eerste student ben van de voormalige Antillen die ooit stage heeft gelopen bij de Hoge Raad. De positieve beoordeling van onze rechtenfaculteit heeft een immense betekenis voor onze hele samenleving. En op persoonlijk basis betekent dit dat ik als student veel gemakkelijker naar andere universiteiten en juridische instellingen kan doorstromen teneinde mij verder te kunnen ontwikkelen als (toekomstig) jurist. In mijn geval verwezenlijkt dit zich al dat ik straks gemakkelijk kan doorstromen naar Nijmegen voor een masteropleiding. Naar aanleiding van de positieve beoordeling van de faculteit is het mijn wens dat er niet meer (onterecht) neer wordt gekeken op onze rechtenfaculteit. Veel studenten kiezen er nog steeds voor om in Nederland te studeren terwijl dat net zo goed op Curaçao kan. Nu is het tijd om de talloze kansen te grijpen die de faculteit biedt!"

Erkenning

Promovendus Salina Helder is docent privaatrecht aan de rechtenfaculteit van de UoC. Zij heeft zelf vier jaar aan de rechtenfaculteit op Curaçao gestudeerd. "Het is een erkenning dat wat wij doen net zoals in Nederland is", zegt ze. "Het maakt het voor de studenten gemakkelijker om naar het buitenland te gaan, tijdens of na de studie en het is ook belangrijk naar de werkgevers toe. Ze kunnen ervan uitgaan dat er een degelijke studie gedaan is."

NVAO

De NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie) verleent het accreditatiekeurmerk aan een bestaande hogeronderwijsopleiding na toetsing van de externe beoordeling die in opdracht van een Nederlandse hogeschool of universiteit is uitgevoerd. Wanneer na de instellingstoets kwaliteitszorg door de NVAO is vastgesteld dat de kwaliteitszorg van een instelling zó op orde is dat de kwaliteit van de opleidingen stelselmatig en waar nodig wordt verbeterd, volgt de instelling van een ander (beperkt) accreditatieregime.
De beoordeling komt tot stand op basis van een discussie met peers over de inhoud en kwaliteit van de opleiding en is gericht op zes vragen:

- Wat beoogt de opleiding?
- Met welk programma?
- Met welk personeel?
- Met welke voorzieningen?
- Hoe wil de opleiding de kwaliteit borgen?
- Worden de doelstellingen bereikt?

Huurrecht

Het nieuwe huurrecht:

De gebrekenregeling

Het is u wellicht nog niet opgevallen, maar per 1 januari 2012 heeft de wetgever het huurrecht onderworpen aan een verjongingskuur.

Tekst: Susanne Klarenbeek

De oude huurtitel die in boek 7A van het Burgerlijk Wetboek was opgenomen (en nog sprak over 'regelen welke betrekkelijk zijn tot huur van huizen en huisraad en huur van landerijen') is eens flink afgestoft en verplaatst naar boek 7, titel 4 van het Burgerlijk Wetboek (artikel 7:201 BW e.v.). Ook de Huurcommissieregeling (daterend uit 1939) is als aparte regeling de prullenbak ingegaan en geïncorporeerd in boek 7 van het Burgerlijk Wetboek. Deze opschoonactie heeft enkele gevolgen gehad voor de rechten en plichten tussen huurder en verhuurder. In dit artikel aandacht voor de invoering van de zogenaamde 'gebrekenregeling'.

Anders dan onder het oude huurrecht, is de verhuurder niet meer verplicht om de huurder het genot van ener zaak te doen hebben, maar is de verhuurder verplicht tot het verhelpen van gebreken die de huurder storen in zijn genot. Wat is het verschil, zult u denken. De essentie is dat de verhuurder in beginsel niet meer kan worden verplicht tot het doen van preventief onderhoud, doch alleen gehouden is om gebreken te verhelpen. Deze verplichting tot het verhelpen van gebreken geldt bovendien alleen als de huurder dat verlangt. Dat betekent in principe dat, indien de huurder niet wenst dat het gebrek wordt verholpen, de verhuurder daartoe dan ook niet bevoegd is. Dit is alleen anders indien de verhuurder gedurende de huurtijd dringende werkzaamheden aan het gehuurde moet verrichten. Dan zal de huurder daar zijn medewerking aan moeten verlenen (artikel 7:220 BW).

Dan rijst vervolgens de vraag, wat is een gebrek? De wet omschrijft een gebrek - kort gezegd - als een niet aan de huurder toe te rekenen omstandigheid, die het genot van het gehuurde beperkt zoals de huurder dat bij het aangaan van de overeenkomst mocht verwachten. Alle genotbeperkende omstandigheden die niet aan de huurder zijn toe te rekenen, vormen dus een gebrek. Te denken valt aan: slechte staat van onderhoud, beschadigingen, constructiefouten en ongedierte. Maar ook: een erfdienstbaarheid die een enig gebruik van de gehuurde zaak uitsluit of een wettelijk voorschrift dat een bepaald gebruik ervan verbiedt.

Wat te doen als de verhuurder weigert (of nalaat) een gebrek te verhelpen? Daarvoor heeft de wetgever in het nieuwe huurrecht een voorziening getroffen. In dat geval mag de huurder het gebrek zelf herstellen en de daarvoor gemaakte kosten - voor zover deze redelijk zijn - op de verhuurder verhalen, bijvoorbeeld door ze te verrekenen met de verschuldigde huurprijs. Het is echter van belang op te merken dat er sprake moet zijn van verzuim aan de zijde van de verhuurder, voordat de huurder zelf in actie mag komen. De huurder zal de verhuurder dus altijd eerst in de gelegenheid moeten stellen om een gebrek te verhelpen. Indien de verhuurder nalaat dit te doen, zal de huurder de verhuurder daartoe schriftelijk moeten aanmanen. In deze aanmaning zal de huurder de verhuurder een redelijke termijn moeten stellen, om alsnog de gebreken te verhelpen. Laat de verhuurder dan weer na om het gebrek te verhelpen, dan is hij in verzuim en mag de huurder dit verhelpen van gebreken zelf verrichten.

Opgemerkt dient te worden dat deze nieuwe 'gebrekenregeling' van regelend recht is. Dat wil zeggen dat partijen in de huurovereenkomst andere afspraken mogen maken. Het maken van duidelijke afspraken is dus ook ten aanzien van deze gebrekenregeling essentieel.

Mr Susanne Klarenbeek is als advocate werkzaam bij SMS Attorneys at Law en is onder meer gespecialiseerd op het gebied van huurrecht.

Mens & Werk

Mannelijke en vrouwelijke leiders

Heb je een autoritaire baas, of een daadkrachtige en gevoelige leider die zowel mannelijke als vrouwelijke karaktereigenschappen heeft, een androgyne leider? Of heb je een leidinggevende die een typisch mannelijk of typisch vrouwelijk persoon is?

Tekst: Judice Ledeboer

Wereldwijd wordt er heel wat gepraat en geschreven over het verschil in leidinggeven van mannen en vrouwen. Verrassend is dat de sekseverschillen in leiderschapsstijlen uiteindelijk klein zijn. Het is ook niet zo dat uitgesproken vrouwelijke of mannelijke leiders hoger gewaardeerd worden. Eigenlijk voelt men zich het prettigst bij een leider die zowel mannelijke als vrouwelijke eigenschappen heeft. Het zogenoemde 'glazen plafond' waar al jaren over gepraat wordt, waarbij vrouwen niet kunnen doorstromen naar directeursfuncties is er wel nog steeds. Bij het hoger management ziet men nog vaak voornamelijk 'masculiene' leiders.

Hoe komt dat? Ligt dat aan het niet kunnen vinden van goede vrouwelijke leiders? Heeft men geen vertrouwen in vrouwelijke leiders? Of vindt men dat vrouwen 'anders' leiding geven en dat die manier van leiding geven niet past bij de cultuur binnen de vooral uit mannen bestaande management-teams? Een duidelijk antwoord op deze vragen is niet te geven. Wel blijkt dat er grote verschillen zijn in de manier van leidinggeven en dat gemengde managementteams betere beslissingen nemen en innovatiever te werk gaan (bron: Harvard Business Review).

Er worden vooral door mannelijke management-teams extreem riskante beslissingen genomen en uit psychologisch onderzoek blijkt dat vrouwen zich minder snel zullen laten verleiden tot het nemen van extreme risico's dan mannen. Dit komt omdat vrouwen zich meer richten op aanmoediging van mensen om hun werk goed te kunnen uitvoeren dan het belonen en straffen van successen en falen.

Daarom wordt er tegenwoordig meer gepleit om even veel vrouwen als mannen in management-teams te hebben, omdat vrouwen ervaringen die zij als het hoofd van het gezin hebben ook kunnen gebruiken in de bedrijfswereld. Competenties als beter met mensen en emoties omgaan spelen daarbij een rol. Mannen vinden dat dikwijls lastig. Als mensen hun emoties tonen voelen veel 'masculiene' leiders zich ongemakkelijk. Natuurlijk moeten er successen gescoord worden en hebben goede leiders competenties als daadkracht tonen, visie hebben en resultaatgericht werken nodig. Dit zijn competenties die bij vrouwelijke leiders nog wat meer ontwikkeld kunnen worden.

Eigenlijk gaat de voorkeur van werknemers naar 'androgyne' leiders, waarbij de leider in staat is om kritisch naar zichzelf te kijken en nadenkt over wat er niet goed is gegaan. Ook het laten zien van een zwakke kant wordt gewaardeerd. We zijn tenslotte allemaal mensen met onze sterke en zwakke kanten. Vooral 'masculiene' leiders hebben er moeite mee om aan zelfreflectie te doen. Een zwakke kant, waar iemand onzeker door kan zijn, wordt dan gecompenseerd door te autoritair gedrag. Masculien managementgedrag wordt echter nog vaak gezien als ideaal, maar zo langzamerhand is dat 'ouderwets'. In het Caribische gebied en Zuid-Amerika ziet men nog veel dominant leiderschap. Een positieve ontwikkeling is dat er hoe langer hoe meer goed opgeleide vrouwen zijn die zich een weg vechten naar de top en ook ruimte krijgen om zich als goed leidinggevende te ontwikkelen. Het is dus goed om in management-teams verschillende stijlen van leidinggeven te hanteren met zowel mannelijke als vrouwelijke leidinggevenden. Meer diversiteit in organisaties zal leiden tot betere kwaliteit.

Dit kan gerealiseerd worden door mannen en vrouwen even veel kansen te geven voor een carrière-ontwikkeling. De vrouwen willen wel, vooral hoger opgeleide vrouwen, maar als je thuis een gezin hebt is de combinatie van werk en privé een zware klus. Het is jammer dat op Curaçao nog steeds bij veel bedrijven niet de mogelijkheid is om bijvoorbeeld vier dagen per week te werken. Bij de overheid kan dat echter wel. De werkgever eist volledige committment van de vrouwelijke leidinggevenden en dat is ook weer te begrijpen. Uit een onderzoek in Frankrijk kwam naar voren dat Franse bedrijven met een vrouw aan het hoofd dubbel zoveel winst maakten en twee keer zo hard groeiden als ondernemingen met een mannelijke directeur. Dit komt omdat mannen zich meer focussen op eigen carrière en vrouwen denken algemener, omdat ze gewend zijn hun aandacht te verdelen tussen werk en thuis, was de verklaring van de Franse onderzoekers.

Het Britse weekblad The Economist vroeg een headhunterbureau om onderzoek te doen naar het verschil in leidinggeven bij mannen en vrouwen en daaruit kwam naar voren dat mannen goed zijn in het nemen van risico's, overtuigd zijn van zichzelf en dat mannen bijzonder wedijverend zijn en dat vrouwen sterker zijn in het opbouwen van relaties en meer bereid zijn tot het delen van macht en informatie. Met dit in het achterhoofd kunnen zowel mannen als vrouwen van elkaar leren en ziet het er in management-teams over een aantal jaren beslist anders uit.

Marketing

Ga eens vreemd!

Dames, heren ook, rustig maar. Ik roep hier niet op tot buitenechtelijke uitstapjes. Ik ben er niet op uit om uw relatie naar de knoppen te helpen. Maar net als in een relatie waar enige verandering de sleur kan helpen doorbreken, kan vreemdgaan met uw bedrijf, professioneel vreemdgaan dus, uw bedrijf enorm helpen.

Tekst: Marcel Truyens

Game changing of het verleggen van het speelveld noemen we dat. Dingen radicaal anders aanpakken waardoor u opeens met niets en niemand meer te vergelijken bent. Uw traditionele concurrenten uw concurrent niet meer laten zijn, of partijen die al jaren een markt domineren, in één klap vreselijk te kijk zetten.

Game changers zijn er in alle soorten en maten, de bekendste is waarschijnlijk Steve Jobs, de overleden CEO van Apple. De rebel van de computerindustrie die elke conventie naast zich neerlegde, zette keer op keer de markt op zijn kop en wel op zo'n manier dat de concurrentie geen weerwoord had.

In een tijd dat de markt voor pc's werd gedomineerd door saaie, strenge grijze kasten, hielp hij Apple na zijn terugkeer in 1997 weer uit de rode cijfers met de iMac, een aaibare computer in vrolijke kleuren. Bij de concurrentie biggelden de tranen over de wangen van het lachen. Jobs de rabiate idioot, probeert Apple te redden met een gekleurd reuzenei, was zo ongeveer de reactie. IBM verkoopt inmiddels geen pc's meer, HP kraakt in de voegen en overwoog ook te stoppen en Dell maakt nauwelijks winst. Apple daarentegen groeit niet alleen, maar maakt nog een overigens stevige winst ook.

Sony, de maker van de Walkman, pc-bouwer en eigenaar van een van de grootste platenlabels ter wereld, werd door Jobs in één machtige beweging in de hoek gezet met de iPod. Zij - Sony dus - waren als geen ander in staat om met een iPod-achtig apparaat én de content – muziek - de markt te veroveren, maar hielden vast aan hun eigen conventies en mogen nu een achterhoedegevecht leveren. Overigens hangt Sony wellicht nog wat boven het hoofd als Apple straks uitkomt met de nieuwe Apple-TV.

Nokia werd veel te laat wakker toen Apple met de eerste iPhone kwam. Het bedrijf dat ooit zo'n 45 procent van de wereldmarkt voor mobiele telefoons beheerste en zichzelf onoverwinnelijk achtte, boekt sinds die tijd, jaar na jaar een enorm verlies en probeert - da's misschien nog het meest trieste - met traditionele oplossingen het probleem te lijf te gaan. Het aandeel dat in 2007 nog ruim 40 dollar waard was, is inmiddels gezakt tot minder dan 3 dollar.

De vraagt dringt zich op of Jobs Apple niet in allerlei branchevreemde activiteiten heeft gestort? Nog even afgezien van het financiële succes, lijkt die vraag met een volmondig 'nee' beantwoord te moeten worden. Jobs definieerde de rol die Apple-producten spelen in het leven van de consument op een ander niveau dan zijn concurrenten en verlegde daarmee het speelveld. Daarmee werd ook het pad voor de uiterst succesvolle iPad geëffend. Een product dat op zichzelf helemaal niet nieuw was ten tijde van de introductie, maar naadloos aansloot op de filosofie die Apple voor het gebruik van haar producten had ontwikkeld.

Het verleggen van het speelveld zien we op meer terreinen: een bakker van authentiek biologisch brood, levert zijn brood nu in een tuincentrum. Een ondernemer die gek werd van de matige kwaliteit van het vlees dat hij in de supermarkt kon kopen, begon een crowdfunding-actie waarmee hij varkens in een bos kon laten lopen en er nu het heerlijkste vlees van produceert. De funders krijgen dit vlees aangeboden in ruil voor hun bijdrage. Via social media krijgt de initiatiefnemer inmiddels zelfs meer land voor zijn varkens aangeboden. En hoewel als industrie nog klein, is hier ook duidelijk het speelveld verlegd door een activiteit waar de traditionele producenten geen antwoord op hebben.

En de honderdduizendguldenvraag: wat kunt u hiermee? Heroverweeg de definitie van uw business eens en probeer die eens op een hoger abstractieniveau te brengen. Ga eens na wat u werkelijk voor uw klanten betekent. Ga eens na met wie u concurreert en waarom in vredesnaam?

Een klein voorbeeldje dat we vrijwel allemaal kennen. We hebben de tuinman en we hebben de zwembadman. Als deze lieden hun business zouden definiëren op het niveau van 'het onderhoud van buitenruimte' en hun activiteiten zouden combineren of uitbreiden, zouden ze misschien wel eens een enorme ontwikkeling kunnen doormaken. U komt met dat zwembadonderhoud wat vaker over de vloer bij uw klanten en kunt precies in de gaten houden of er niet ergens wat gesnoeid of opgeruimd moet worden. Prettig voor uw klanten. Ook erg aantrekkelijk is dat uw klanten nog maar één factuur per maand krijgen met daarop alle onderhoudskosten en ze hebben nog maar één bedrijf binnen het hek. Maar het kan nog verder gaan: als de zwembadman een zwembadlamp kan vervangen, is het onderhoud van de buitenverlichting geen enkel probleem, dus biedt u dat ook aan en zo kunnen we wel even doorgaan. Breng de hele zaak onder in een onderhoudscontract en u bent op kosten ook niet meer te verslaan. U bent opeens geen tuinman of pool boy meer, u heeft het speelveld verlegd en daar heeft vrijwel geen concurrent een antwoord op.

Tja, wat vreemdgaan op zijn tijd of er tenminste een beetje over dromen, hoeft zo slecht nog niet te zijn. Maar zo wil het verhaal, die pool boy, die blijft een risico...

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao. E: marcel@stradius.com W: www.stradius.com

Business Agenda

Curaçao

20 juni: '6 Steps to a Better Business'
Gratis workshop van ActionCOACH. Tijdens deze workshop leren ondernemers de zes stappen naar een succesvol bedrijf dat werkt zonder de eigenaar.
Tijd: 18.30 - 21.00 uur.
Aanmelden: bel 737-0956 of mail dutchcaribbean@actioncoach.com

22 juni: GrowthCLUB planning workshop
De twaalfde GrowthCLUB op Curaçao. In deze workshop plannen ondernemers en managers hun volgende kwartaal. Voor meer informatie en aanmeldingen bel 737-0956 of mail dutchcaribbean@actioncoach.com

27 juni: Connect & Co-operate
Internationale conferentie georganiseerd door het Knowledge Platform. Thema: Connect & Co-operate, The road to a successful Information Society. Lokale en internationale sprekers, waaronder auteur Lisa Gansky en vertegenwoordigers van de United Nations Committee on Trade and Development en de Caribbean Telecommunication Union.
Registratie: www.bantraha.com.
Meer informatie: rsvp@pbs.an of tel. 738-6299.

Tot 29 juni: inschrijven avondopleiding ITC
De Faculteit der Technische Wetenschappen (FdTW) van de University of Curaçao zal in het collegejaar 2012-2013 wederom starten met de avondopleiding ITC. De opleiding begint bij voldoende belangstelling op maandag 13 augustus.
Geïnteresseerden kunnen zich tot 29 juni inschrijven
Voor meer informatie: Rinus Felipa (coördinator afdeling ITC van de FdTW), tel. 844-2180, email: r.felipa@una.an

Eerste maandag van de maand: TGIM
Thank God it's Monday is een informeel business happy hour. Iedere eerste maandag van de maand, maar nu op een nieuwe lokatie: De Netto Bar, Breedestraat, Otrobanda.
Van 17.00 tot 20.00 uur.

Aruba

23 juni: Mind your Eye
Voor de tweede maal organiseert Healthy Wealthy N.V. in samenwerking met Jose A. Camacho Security & Investigative Consultants een internationale conferentie over geldvervalsing en credit card-fraude. Voor iedereen die dagelijks met geld te maken heeft.
Locatie: Marriott Resort en Stellaris Casino
Meer informatie: www.mindyoureye-aruba.com

29 juni: Women in Leadership Conference
Conferentie van ATIA en CMB over vrouwen en leiderschap. Sprekers: Gaytri Kachroo, Lisa Nichols en Suzanne Meldeau-Leonard.
Tijd: 08.00 - 16.00 uur
Locatie: Renaissance Conference Center
Meer informatie: (+297)582-7593, email: orders@womenleadaruba.com of http://womenleadaruba.com/blog/

Internationaal

21 - 23 juni: 30e ICAC Caribbean Conference
Georganiseerd door het Institute of Chartered Accountants of the Eastern Caribbean - Antigua and Barbuda.
Locatie: Grand Royal Antiguan Beach Resort
Meer informatie: http://2012conference.icac.org.jm/

22 juni: CAREKINE Business Summit
Het is de eerste keer dat de CAREKINE (Caribbean Region and Kingdom of the Netherlands) business summit 'The Kingdom of the Netherlands and the Caribbean Region' plaatsvindt. De Business Summit 2012 gaat in op de laatste ontwikkelingen en kansen voor ondernemers en investeerders in de Caribische regio.
Locatie: hoofdkantoor ABN Amro te Amsterdam.
Meer informatie: http://carekine.com

23 - 26 juni: Media in a challenging world - A 360 degree perspective
International Press Institute (IPI) wereldcongres 2012 over de uitdagingen, zorgen en kansen waar media wereldwijd mee te maken hebben.
Meer informatie: www.ipiworldcongress.com/

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Ontwikkeling

Laptop verovert onderwijs Latijns-Amerika

Argentinië, Uruguay en Venezuela verschaffen al laptops aan leerlingen in het lager onderwijs. Steeds meer andere Latijns-Amerikaanse regeringen willen hetzelfde doen.

In 2009 werd Uruguay het eerste land ter wereld met een draagbare computer voor elke leerling in het basisonderwijs. Argentinië volgde het voorbeeld met het Conectar Igualdad-programma, dat al 1,8 miljoen laptops uitdeelde aan studenten en leerkrachten in het land. Argentinië hoopt er uiteindelijk 3,7 miljoen te verdelen. Venezuela verschafte al 525.0000 laptops. Net als in Uruguay en Argentinië kunnen de kinderen ze mee naar huis nemen om ook hun familieleden kennis te laten maken met de technologie.

Op een congres vorige week in de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires maakten leerkrachten, technische experts en ambtenaren de balans op van de vooruitgang van ICT in het Zuid-Amerikaanse onderwijs. De ontmoeting was georganiseerd door het Consorcio Educativo Tecnológico (Cedutec), een initiatief dat publieke en private instellingen samenbrengt rond informatie- en communicatietechnologie (ICT).

Congres
Afgevaardigden van onder meer Brazilië, Colombia, Costa Rica, Ecuador, Paraguay en Peru kwamen er luisteren naar de ervaringen van Uruguay en Argentinië. De vertegenwoordigers van de twee landen braken een lans voor het dichten van de digitale kloof en het aanzwengelen van de economie.

Maar ze haalden ook enkele moeilijkheden aan, zoals de zoektocht naar middelen op lange termijn, de verbindingsmogelijkheden in afgelegen scholen, de opleiding van leerkrachten, de zoektocht naar voldoende inhoud, beveiliging en uiteindelijk het recyclen.

"De grootste uitdaging is de opleiding van leerkrachten", zegt Graciela Rabajoli, hoofd van het Uruguayaanse Plan Ceibal. "Er is geen eenvoudige formule om dat te doen, maar we weten wel dat, als de leerkrachten niet opgeleid zijn, het onmogelijk is om het programma te implementeren."

Lokale productie
Argentinië heeft inmiddels een laptop per vier studenten, en Uruguay breidt het programma uit naar het secundair onderwijs. Daardoor groeit de vraag naar lokaal geproduceerde diensten en apparatuur. Die leiden op hun beurt tot meer werkgelegenheid en zelfs export naar andere landen in de regio.

Volgens Eduardo Thill, verantwoordelijk voor beheerstechnologie in de provincie Buenos Aires, is de productie van elektronische apparatuur sterk gegroeid sinds de introductie van het Conectar Igualdad-programma in 2009. "In 2009 zijn hier zo'n 300.000 netbooks geassembleerd, en nu produceren we er vier miljoen", zegt hij. "Er groeit een echte industrie, die duurzaam kan zijn."

Volgens het ministerie van Industrie kunnen er in 2013 acht miljoen laptops geproduceerd worden, deels voor export naar andere landen in de regio die hun eigen laptopprogramma starten.

Economie

Spanje:

'Crisis te lijf met moestuin'

Door de economische crisis gaan steeds meer Spanjaarden hun eigen groenten kweken. In steden en dorpen duiken gemeenschappelijke moestuintjes op.

Zes jaar geleden doken de eerste gemeenschapstuinen op in Spanje. De laatste tweeëneenhalf jaar zit het fenomeen echt in de lift. Alleen al in de regio Madrid zijn er meer dan twintig. Ze worden beheerd door buurtverenigingen, universiteiten, milieuverenigingen en zelfs het stadsbestuur. Veel wijkverenigingen die ontstaan zijn in het kielzog van de 15M-protestbeweging, spelen daarin een belangrijke rol.

"Door de crisis waarin we ons bevinden zien we een ander model ontstaan", zegt José Luis Fernández, verantwoordelijk voor de moestuinen van de Regionale Federatie van Buurtverenigingen in Madrid, die 260 organisaties overkoepelt.

Autonoom beheer
"Van fundamenteel belang is dat we de moestuin zelfstandig mogen beheren", zegt Jorge, een van de drijvende krachten achter El Caminito, een gemeenschapstuintje in het centrum van de Zuid-Spaanse stad Málaga. "Het is pure participatieve democratie."

Het stadsbestuur stelde vorig jaar tijdelijk een braakliggend terrein van 100 vierkante meter ter beschikking. De bewoners plantten er bomen en zaaiden groenten zoals tomaten, erwten, maïs, avocado en broccoli.

Ongeveer vijftien dertigers werken rechtstreeks mee. Ze bewerken de moestuin en beleggen vergaderingen. Daarnaast zijn er nog heel wat anderen, ook kinderen en ouderen, die een handje helpen.

Wettelijk niet in orde
Fernández pleit voor een juridisch kader, want nu is 85 procent van de moestuinen wettelijk niet in orde, vaak omdat ze zonder toestemming openbaar domein innemen.

"De stadsmoestuinen benutten niet alleen ongebruikte ruimte, het zijn ook ontmoetingsplaatsen, sociale centra in de openlucht die bepaalde waarden voorstaan." Volgens Fernández zijn de gemeentebesturen niet tegen de gemeenschapstuinen gekant, alleen ontbreekt het vaak aan politieke moed en is men bang dat de tuinen de aanzet geven tot een burgerbeweging.

"De stadsmoestuinen tonen dat alternatieve methodes op lokaal niveau mogelijk zijn", zegt sociologe Esther Vivas van het Studiecentrum voor sociale bewegingen van de Universiteit Pompeu Fabra in Barcelona.

Door de economische crisis voert de regering zware besparingen door. Een kwart van de actieve bevolking zit zonder werk. Volgens Unicef dreigt voor 8 tot 26 procent van de Spaanse kinderen de armoede, een situatie die in Europa alleen in Bulgarije en Roemenië voorkomt.

Boeken

Eerste hulp bij ongewenste resultaten

Bent u veel tijd kwijt om anderen aan hun afspraken te houden? Heeft u medewerkers, leidinggevenden, collega's bij wie u al uw gesprekstechnieken toepast, maar met wie u toch geen bevredigende gesprekken heeft? Heeft u de indruk dat uw organisatie al voor de zoveelste keer gaat veranderen, maar dat het nooit echt beklijft? En weet u al wat u zelf doet om dit soort ongewenste resultaten te bereiken?

Als u alles doet om dingen voor elkaar te krijgen en ook nog goede intenties hebt, dan kan het frustrerend zijn dat er problemen zijn die zich naar het schijnt niet laten oplossen, of steeds weer terugkeren. Vooral omdat u goede intenties heeft, ligt het niet voor de hand de oorzaak (mede) bij uzelf te zoeken. Toch ligt juist daar informatie die belangrijk is om patronen te doorbreken.

Omdat u een deel van die informatie niet ziet of u daar niet van bewust bent (anders deed u het wel anders), vraagt het om zelfonderzoek en laag-op-de-lad-der-feedback van anderen. Dit onderzoek levert op dat u in dezelfde situatie meer gedragsalternatieven ziet dan voorheen. U krijgt meer keus. En juist in situaties die stagneren of zich herhalen, hebt u vaak het gevoel dat u geen keuze meer hebt.

In dit boek wordt een efficiënte methodiek aangereikt om te onderzoeken wat u kunt doen om patronen te doorbreken en ander gedrag mogelijk te maken.

Titel: Eerste hulp bij ongewenste resultaten - Introductie tot reflecteren in actie
Auteurs: L.C. Wouterson, P. Bouwman
Uitgever: Het Consulaat BV
EAN: 9789078157014

Blue Water Day van RBC:

‘Schoon water is een must’

Op vrijdag 8 juni hield RBC Royal Bank ‘Blue Water Day’. Jaarlijks wordt wereldwijd door de RBC deze dag gevierd. Water is zonder meer de belangrijkste hulpbron om leven op aarde te behouden. Iedereen heeft water nodig en daarom staat RBC ieder jaar extra stil bij dit feit. Het Blue Water-project van RBC is een meerjarenprogramma met het doel om samenlevingen bewuster te maken van het belang van schoon water en om meer ambassadeurs te werven die zich voor dit nobele doel willen inzetten.

Tekst: Farley Lourens

Behalve gezien het feit dat RBC met het Blue Water Project mensen in het algemeen bewust wil maken van het belang om natuurlijke waterbronnen te beschermen, en ambassadeurs wil werven voor het behoud van water, heeft het project ook tot doel: water beschikbaar te stellen voor iedereen in de wereld, nu en in de toekomst. Blue Water is een langetermijnproject van de bank. Internationaal heeft de bank zich al voor 50 miljoen Canadese dollars verplicht aan projecten, organisaties en initiatieven op het gebied van bewustwording en duurzaam behoud van water. Sinds 2007 heeft de bank meer dan 30 miljoen Canadese dollars gedoneerd aan meer dan 500 organisaties in vele landen die werkzaamheden verrichten om deze kostbare levensbron veilig te stellen en te behouden.

Vrijwilligers bezig met de schoonmaak rondom de baai.

BYK
Een van de waarden van RBC is dat de bank aan de gemeenschappen terug wil geven. Veel werknemers van de bank doen individueel of via organisaties veel aan vrijwilligerswerk. RBC staat volledig achter deze initiatieven en ondersteunt haar werknemers hierbij. Eén van die organisaties is Fundashon Ban Yuda Komunidat (BYK) dat door de werknemers van de bank is opgericht.

“Wij hebben BYK opgericht met het doel om vooral minderbedeelde kinderen en mensen op leeftijd te kunnen helpen. Elk jaar doen wij een aantal projecten”, zegt Lillian van der Burg-Goeloe. Zij is werkzaam als regional manager investment sales Dutch Caribbean en is voorzitter van de stichting. “Dit jaar hebben wij onze collega Joey Pinedo, die ook vrijwilliger is, benaderd omdat wij weten dat hij veel gevallen kent van mensen op het eiland die hulp nodig hebben. Joey stelde ons voor om een project te doen waarmee wij de wijk Klein Sta. Martha aan een waterput, windmolen en waterreservoir konden helpen. Het initiatief paste goed in de filosofie achter het Blue Water-project van de bank en ook van de duurzame vrijwilligersprojecten die werknemers van de bank doen, dus gaf de bank haar toezegging om het project te ondersteunen.”

Het thema van Blue Water Day was dit jaar: ‘Show You Care About Water’. Dit werd wereldwijd met verschillende projecten ingevuld. Op vrijdag 1 juni hebben vertegenwoordigers van het management van de bank en enkele werknemers, samen met vertegenwoordigers van Fundashon Ban Yuda Komunidat officieel de waterput, de windmolen en het waterreservoir geschonken aan de wijk Klein Sta. Martha. Waar enkele maanden geleden een ‘mondi’ was kunnen de wijkbewoners nu aan landbouw doen zoals ook hun voorouders dat gedurende vele jaren in deze buurt deden. Tevens kunnen zij het water voor andere doeleinden gebruiken.

De RBC-vrijwilligers en het Buladó Swim Team te Boca Samí.

“Een waterput kunnen wij zeker heel goed gebruiken in de buurt en wij zijn RBC en de werknemers die hielpen om dit te realiseren eeuwig dankbaar”, aldus een vertegenwoordiger van de wijk.

Pierrot Hurtado, market head business banking Dutch Caribbean & Suriname, zei tijdens zijn toespraak dat water een zeer belangrijke levensbron is en dat de bank blij is dat haar werknemers dit nobele project in hun vrije tijd uitvoerden. “Wij geloven sterk dat het een verantwoordelijkheid van de bank is om bij te dragen aan een positieve en duurzame ontwikkeling en het welzijn van de gemeenschap”, aldus Hurtado.

Saliña Boka Samí
Zaterdag 9 juni organiseerde RBC met groot succes een Beach Clean Up in Boka Samí. Een groep van ongeveer 50 vrijwilligers verwijderde het zwerfvuil rond de saliña. Na drie uur hard werken is er 1210 kilo aan vuil opgehaald wat varieerde van autobanden en visnetten tot blikjes, flessen en foambakken. Nu het rond de saliña schoner is, is een schonere habitat ontstaan voor de vogels en vissen die daar broeden en leven.

RBC dankt iedereen die heeft meegeholpen, waaronder de medewerkers van RBC, de kinderen van Buladó Swim Club en de medewerkers van Stichting Uniek Curaçao.

Angela Guiamo, manager corporate communications Dutch Caribbean & Suriname van RBC: “Aangezien de zee en de watergebieden van Boka Samí, zoals de vissersbuurt bij het volk bekend is, een zeer belangrijke levensbron vormen, vonden wij het helemaal op zijn plaats om ons steentje bij te dragen aan de schoonmaak van het gebied als onderdeel van onze activiteiten in het kader van de vieringen van Blue Water Day dit jaar.”

MKB

Branche-onderzoek

In deze column, die tevens te lezen is op www.mkbadviescuracao.com, schrijft Simone de Brabander over hoe u door middel van branche-onderzoek erachter kunt komen of een bedrijfsidee kans van slagen heeft. De Brabander is consultant en eigenaar van BridgeGaps BV. Dit bedrijf adviseert en ondersteunt bedrijven, met name op het gebied van Strategische Marketing en Communicatie.

Probleemstelling: U hebt een bedrijfsidee en u wilt het graag tot uitvoering brengen, maar u weet niet of er wel brood in zit en of u zichzelf en uw familie ermee zou kunnen onderhouden.

Stel, u wilt een pizzeria beginnen. Maar voordat u uw vaste baan opzegt en als eigen ondernemer gaat beginnen wilt u eerst weten of uw bedrijf kans van slagen heeft. Maar hoe kunt u daar achter komen?

Allereerst valt het aan te raden om vooraf te onderzoeken hoe het gaat met de branche waarin u zich wilt begeven. Daarbij is het van belang dat u zoveel mogelijk informatie verzamelt over ontwikkelingen en trends in de branche. Elke branche beschikt immers over specifieke eigenschappen, waardoor u bijvoorbeeld een indruk kunt krijgen over de mogelijke omzet.

Dit kan door middel van ‘branche-onderzoek’. Branche-onderzoek is een onmisbaar onderdeel van het marktonderzoek bij de start van een onderneming. Het geeft u inzicht in de ontwikkelingen in de branche en daarmee in de haalbaarheid van uw idee.

Belangrijkste vragen
Tijdens het uitvoeren van een branche-onderzoek is het belangrijk een aantal zaken op een rij te krijgen. De belangrijkste vragen waarop u antwoord moet krijgen zijn:

Hoe doet de betreffende branche het qua omzet?
Als de meeste bedrijven in uw branche veel omzet maken, kan dat een goed teken zijn. Ziet u dat de gemiddelde omzet wat afneemt, dan betekent het misschien dat het wat minder goed gaat met die branche. Of, stel dat u een pizzeria wilt beginnen, maar u komt erachter dat er veel pizzeria’s binnen een jaar over de kop gaan. Heeft uw idee dan nog steeds kans van slagen? Het kan zijn dat u uw plannen dan moet aanpassen of uitstellen.

Wie zijn de belangrijkste aanbieders?
Onderzoek wie de belangrijkste en grootste concurrenten zijn. Waarom doen zij het goed? En hoe bepalend zijn ze voor de branche?

Hoe vinden de producten de weg naar de klant?
Inventariseer via welke kanalen de producten en diensten gedistribueerd worden. Ontdekt u bijvoorbeeld dat de pizzeria’s veel meer aan huis afleveren dan dat klanten hun pizza zelf komen ophalen, dan zegt dat wat over de eisen voor de locatie van uw pizzeria.

Wat zijn de ontwikkelingen en verwachtingen binnen uw branche?
Zijn er belangrijke ontwikkelingen die de branche beïnvloeden? Misschien is er te weinig gekwalificeerd personeel voor de pizzeria’s of is er juist een overschot aan goede arbeidskrachten. Of, neemt de concurrentie steeds verder toe waardoor prijzen onder druk staan? Is uw nieuwe bedrijf dan ook onder die omstandigheden succesvol?

Waar vindt u die branche-informatie?
Interessant al die vragen, maar hoe komt u aan de antwoorden? Er zijn enkele wegen om aan branche-informatie te komen:

Personen uit de branche
Praat met personen uit de branche, zoals ondernemers en leveranciers. Wellicht zijn de ondernemers niet altijd happig om informatie te geven aan een mogelijke (nieuwe) concurrent, maar onze ervaring is dat het wel meevalt. Voor leveranciers geldt dat zij meestal heel bereidwillig zijn om mee te doen aan een branche-onderzoek.

Kamer van Koophandel
De Kamer van Koophandel kan u ook helpen aan cijfers zoals het aantal bedrijven dat nu in die branche werkzaam is, het aantal starters in die branche en het aantal opheffingen (faillissementen).

Conclusie
Wilt u graag eigen ondernemer worden? Dan wilt u natuurlijk ook een bedrijf dat kans van slagen heeft. Met een branche-onderzoek kunt u erachter komen of het zin heeft om een bedrijf op te richten in de branche van uw keuze, of dat u een andere branche moet uitkiezen.

Hebt u vragen over deze column, dan kunt u contact opnemen met Simone de Brabander via simone@bridgegaps.com, of +(599 9) 738 1030.

Wilt u meer weten over MKB Advies Curaçao, neem dan contact op met InnovatieCentrum Curaçao, via bvermeer@icc.an of +(599 9) 737 1360

MKB Advies Curaçao (www.mkbadviescuracao.com) is een initiatief van het ministerie van Economische Ontwikkeling en InnovatieCentrum Curaçao (ICC). Het is een online platform voor en door ondernemers. Op MKB Advies Curaçao wordt kennis van professionals gedeeld in ruil voor exposure en promotie van hun bedrijf.

MKB ADVIES CURACAO

ATHA
In het Belang Van het Jeugdwelzijnswerk
Caya Appeldam 2, Dakota, Aruba
Tel: (297) 5823773 -
Fax: (297) 5834290
E-mail: atha@setarnet.aw
Website: www.athaaruba.org

Curaçao Information Society

‘Beter inspelen op de markt’

Het gebruik van internet, tablets en smartphones neemt wereldwijd een grote vlucht, zo ook op Curaçao. Zonder dat we ons er bewust van zijn, zijn we al aardig op weg om een informatiemaatschappij te worden en worden wij daarmee zelf dus ‘digitale burgers’.

Tekst: Stimul-IT

Lisa Gansky: ‘A world community and economy where access trumps ownership.’

Op 27 juni organiseert het Kennisplatform Curacao een conferentie getiteld ‘Connect & Cooperate - the road to a successful Information Society’ met als thema de toekomst van Curaçao als information society en de concrete acties die we samen kunnen nemen om dit op een succesvolle manier te doen zodat we er allemaal beter van worden. In dit artikel introduceren we de inzichten van Lisa Gansky, internationaal auteur en KeyNote speaker tijdens de conferentie. Tevens vragen we enkele prominente Curaçaoënaars hun mening over Curaçao als information society.

Een samenleving waarbij iedereen altijd en overal toegang heeft tot de benodigde informatie, en waarin we die informatie niet alleen gebruiken, maar ook zelf creëren en verspreiden. Dat is het uitgangspunt van de information society: dat iedereen altijd met elkaar in contact staat, informatie altijd beschikbaar is en vragen snel beantwoord kunnen worden. Snelle toegang tot informatie, en het altijd en overal kunnen uitwisselen van kennis, zijn kenmerkend voor deze tijd. Internet en computertechnologie spelen daarbij een belangrijke rol. Op Curaçao doen we het wat dat laatste betreft helemaal niet slecht: met meer dan 50 procent internetpenetratie liggen we ver boven de internationale en regionale gemiddelden.

Deze ontwikkelingen beïnvloeden alle aspecten van de samenleving. Zo zijn op een aantal gebieden de effecten van de informatiemaatschappij niet meer weg te denken uit ons dagelijkse leven.

Wanneer iedereen toegang heeft tot dezelfde hoeveelheid informatie, biedt dit gelijke kansen voor iedereen. Vrije toegang tot kennis en informatie biedt aan bedrijven bijvoorbeeld gelijke kansen voor het ontwikkelen van producten en diensten voor de internationale markt. Maar ook op het gebied van persoonlijke ontwikkeling en opleiding worden de kansen beter verdeeld.

> Een informatiemaatschappij is een maatschappij, waarin de creatie, distributie, verspreiding, het gebruik, integratie en manipulatie van informatie een belangrijke economische, politieke en culturele activiteit is. De kenniseconomie is de economische equivalent, waarbij rijkdom wordt gecreëerd door de economische exploitatie van inzichten. Mensen, die over de middelen beschikken om deel te nemen aan deze vorm van samenleving worden ook wel digitale burgers genoemd. Beniger (1986) heeft aangetoond, dat dit een van de vele tientallen labels is om te suggereren dat we in een nieuwe fase van de samenleving zijn aangekomen. (Wikipedia)

De visie op een information society en de kansen die deze biedt worden treffend verwoord in het boek ‘The Mesh’ van Lisa Gansky. In ‘The Mesh’ beargumenteert Gansky dat bedrijven door gebruik te maken van sociale media, draadloze netwerken, en vrij toegankelijke informatie, beter en sneller kunnen inspelen op de markt. Dit gebeurt steeds vaker op de juiste momenten omdat er meer informatie over de doelgroep beschikbaar is. Daarnaast ziet ze het principe van betalen voor eigendom en alle informatie voor jezelf houden, als achterhaald. In een information society zouden informatie en diensten voor iedereen beschikbaar moeten zijn. Dit betekent dat men meer en meer zal betalen voor het gebruik van producten en diensten, niet voor eigendom.

Lisa Gansky streeft naar ‘a world-community and economy where access trumps ownership’. De information society houdt in dat iedereen door gelijke toegang, gelijke kansen krijgt. Het gaat hierbij om connectie en samenwerken. Het idee van delen staat voorop, wat te zien is aan groeiende initiatieven zoals huizenruil, het onderling uitlenen van producten, en open source design. Geïnteresseerden kunnen online contact met elkaar leggen en een manier vinden om op een gemakkelijke wijze een win-win-situatie te creëren, bijvoorbeeld door gezamenlijk een auto te kopen en via sociale media het gebruik te regelen. Deze initiatieven passen tevens in de internationale trend waarbij men milieubewust is, en nadenkt over verbruik en verspilling. Om deze initiatieven daadwerkelijk op grote schaal te laten functioneren, is er een mindshift nodig. Men moet de meerwaarde van openlijke informatie en het delen ervan gaan inzien.

Minister Nasser el Hakim van Economische Ontwikkeling hecht grote waarde aan de kenniseconomie. Door het steunen van initiatieven van MKB en ondernemers, wordt het creëren van economische meerwaarde vanuit informatie en kennis gestimuleerd. Hij vindt dat, om een welvarende information society te creëren, het van belang is te blijven investeren in een goed onderwijssysteem. Daarnaast kan een netwerk van universiteiten, private ondernemingen, overheid en onderzoekscentra kennis uitwisselen en met elkaar samenwerken op het gebied van innovatie. Volgens minister Hakim wordt er gewerkt aan dit doel, bijvoorbeeld door te investeren in de niche markt Space Tourism. Ruimtetoerisme wordt gezien als een kans voor Curaçao om internationaal voorop te lopen in deze tak van technologie.

Om succesvol te worden als information society is het nodig bewustzijn en aandacht van alle partijen te hebben, inclusief de gemeenschap. Bedrijven kunnen onder het mom van ‘corporate social responsibilty’ contact zoeken met lokale scholen en maatschappelijke organisaties, en hier hun kennis verspreiden en uitwisselen. De inwoners van Curaçao kunnen voordeel halen uit een information society omdat zij toegang hebben tot informatie en kennis. Hiermee kunnen zij hun persoonlijke ontwikkeling bevorderen, meer zelfstandigheid krijgen, economische kansen voor henzelf creëren en hiermee hun kwaliteit van leven verbeteren.

> De informatiemaatschappij is herkenbaar door snelle verandering op technologisch, economisch, beroeps-, ruimtelijk en/of cultureel gebied. De informatiemaatschappij wordt gezien als de opvolger van de industriële samenleving. (Wikipedia)

Maurice Adriaens, directeur van de Curaçao Airport Holding, denkt dat de information society zowel de persoonlijke als economische ontwikkeling van Curaçao kan versnellen. Hij heeft positieve verwachtingen, aangezien breedband internet en een georganiseerde samenwerkende ICT-sector reeds aanwezig zijn. Ook zijn er bedrijven op Curaçao gevestigd die internationaal georiënteerd zijn, en komen hoog opgeleide Curaçaoënaars terug naar het eiland om hier te werken. Initiatieven zoals de Space Port trekken hooggeschoolde werkkrachten aan. Deze kunnen zorgen voor een impuls op het gebied van kennis, omdat Curaçaoënaars na het volgen van training in staat zijn anderen op te leiden.

Adriaens vindt het echter van belang dat de bevolking bewust wordt gemaakt van de kansen van een information society, ‘door relevante content via breedband te leveren aan de huishoudens’. Daarnaast denkt hij dat de University of Curaçao een meer prominente rol kan spelen door het aantrekken van docenten en het geven van de juiste curricula. Inspelen op de information society betekent het ontplooien van de dienstensector, met als gevolg een verschuiving ‘van de lager betaalde banen naar hoger betaalde en meer inhoudelijke banen’. Adriaens besluit dat dit alleen kan geschieden indien Curaçao door het evolueren naar de information society competitief is en onderscheidend blijft tegenover de regio.

Eugene Rhuggenaath, in het dagelijks leven managing director Citco Banking Corperation, en tevens voorzitter van het bestuur van Stimul-IT, het Curaçao Information Technology Institute, vindt het tijd voor de volgende stap. Nu er inmiddels veel gebruik wordt gemaakt van computers, internet en de vrije toegang tot informatie, wordt het tijd om economische meerwaarde te creëren met alle technologie en kennis die voorhanden is. Deze meerwaarde is te vinden in de creatie van producten en diensten, niet alleen voor het bedrijfsleven maar ook voor bijvoorbeeld de gezondheidszorg en het onderwijs. Door te investeren in het huidige onderwijssysteem, onderzoek en innovatie, wordt er een samenleving gebouwd die kan concurreren op de wereldmarkt.

Rhuggenaath ziet de information society als een gemeenschap waarin mensen, zowel individueel als gezamenlijk, hun eigen doelen kunnen nastreven door vrije toegang tot informatiebronnen en technologie. Hij vindt dat Curaçao aardig op weg is op het gebied van technologie, maar dat er nog vooruitgang geboekt kan worden op hoe deze technologie wordt ingezet voor het ontwikkelen van producten en diensten. Concreet stelt hij dat een information society Curaçao tot de top 10 van de Human Development Index moet kunnen brengen, aangezien ontwikkeling niet alleen in geld uitgedrukt kan worden.

> ‘Als je er even over nadenkt had Google ook op Curaçao kunnen ontstaan. Het is begonnen met twee creatieve jongens in een garage. Aan creativiteit hebben we hier geen gebrek! Nu de juiste technologische omgeving nog.’ Alexander Isings

Alexander Isings: ‘Gezamenlijk kiezen voor een langetermijnvisie en samenwerken aan het realiseren daarvan.’

Volgens Alexander Isings, directeur en eigenaar van 3dconsult, Inc en maker van het radioprogramma ‘papia-digital’, kan men in een information society door de snelle uitwisseling van kennis elkaar efficiënter en effectiever van dienst zijn. Dit biedt economische kansen die ‘uiteindelijk kunnen leiden tot een welvarender bestaan’. Snellere internationale communicatie enerzijds, en het naar tevredenheid voltrekken van transacties van klanten anderzijds, kan ervoor zorgen dat het ons op termijn voor de wind zal gaan. Hij zegt hierbij: “Wij moeten de factor mens in kennis en attitude verder verbeteren.” Het is voor het profijt van de economie van belang dat men ‘gezamenlijk werkt aan alle elementen - mens, organisatie en technologie - die nodig zijn om de Curaçaose knowledge/information society goed in te richten’.

Alexander Isings stelt dat inwoners van Curaçao door de information society hun kennis kunnen uitbreiden en op peil houden. Dit vergroot de ontwikkeling van werknemers, waardoor zij meer waard zijn voor hun werkgevers en klanten. Ondernemers kunnen zich, door toegang tot informatie, beter profileren op de internationale markt, ‘en voor de overheid is de te behalen winst in een toename van efficiency en effectiviteit - met alle respect - bijna niet te overzien’. Het besef moet ontstaan dat meegaan met alle aspecten van technologische ontwikkeling benodigd is om mee te doen als land. Isings geeft aan dat ‘als je er even over nadenkt had Google ook op Curaçao kunnen ontstaan. Het is begonnen met twee creatieve jongens in een garage. Aan creativiteit hebben we hier geen gebrek! Nu de juiste technologische omgeving nog’.

Meepraten over dit onderwerp? Op 27 juni aanstaande vindt de conferentie ‘Connect & Cooperate’ plaats in het WTC, georganiseerd door het Kennisplatform. Voorafgegaan door KeyNote-sprekers zoals Lisa Gansky wordt in break-out sessies de mogelijkheid geboden om mee te praten over dit onderwerp. De focus zal daarbij gericht zijn op het identificeren van concrete acties. Inschrijving voor deze conferentie staat open voor iedereen via www.bantraha.com.

De complete interviews die voor dit artikel werden gebruikt zijn terug te vinden op www.stimul-it.com.

Eugene Rhuggenaath: A Dushi Kòrsou where all citizens have access to the opportunities to live a first rate life right here on our lovely island.

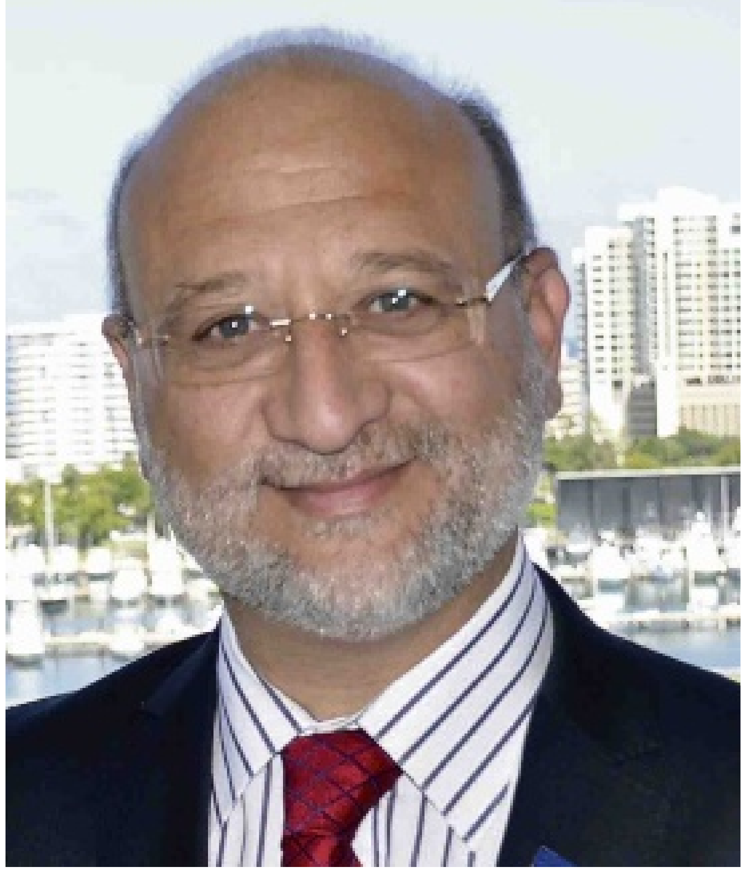

Minister Nasser el Hakim (MFK): Curaçao will be more competitive regionally even globally.

Maurice Adriaens: Voor Curaçao zal het zijn van een information society een onderscheidende factor zijn in vooral de regio.